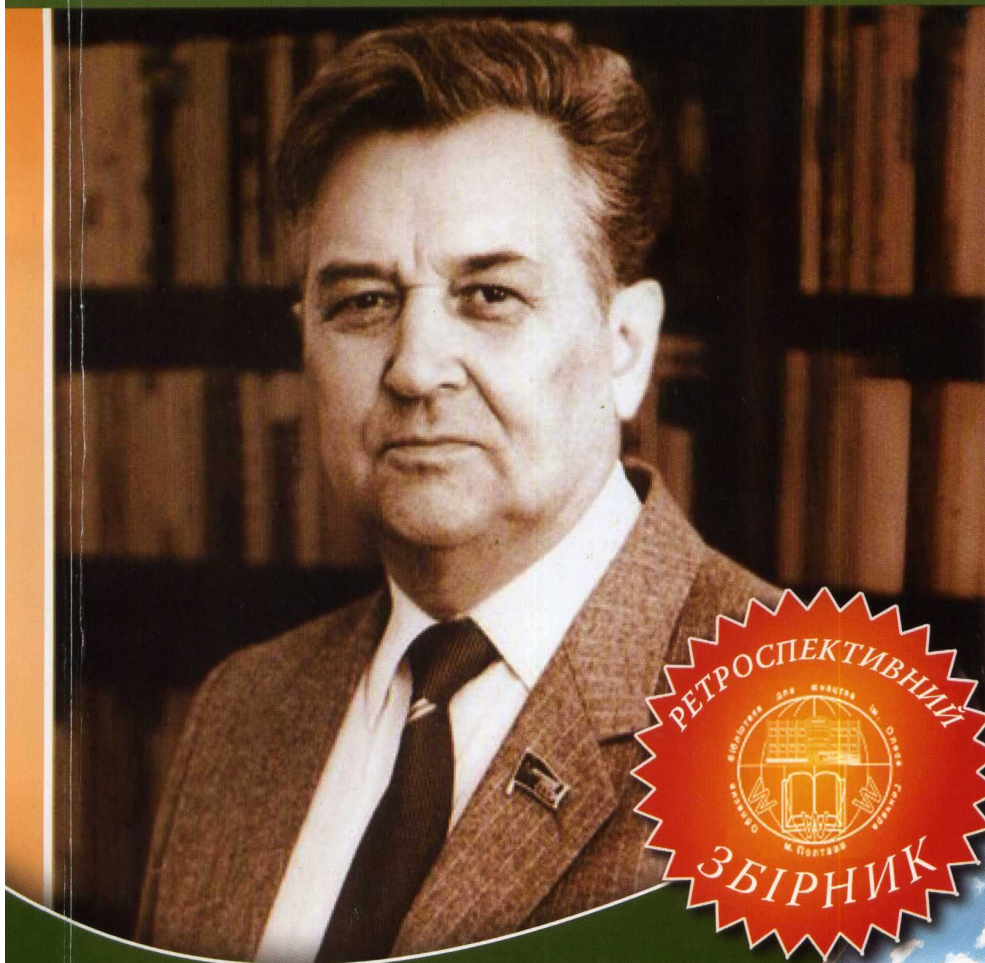

100-річчя Олесея Тончара

*З вінка шани
Олесеві Тончару*

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Полтавська обласна бібліотека для юнацтва
ім. Олесея Гончара

До 100-річчя від дня народження

*З вінка шани
Олесеві Гончару*

Ретроспективний збірник бібліографічних видань
(2003 – 2018 рр.)

Полтава
ТОВ «АСМІ»
2018

УДК 821.161.2.09 (477.53)
311

Упорядник: **Н. М. Требіна**
Редактор: **С. В. Сичова**
Відповідальна за випуск: **М. Г. Максименко**

311 **З вінка шани Олесеві Гончару.** До 100-річчя від дня народження : ре-
троспективний збірник бібліографічних видань (2003–2018 pp.) / Пол-
тавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесь Гончара ; упо-
рядник Н. М. Требіна. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2018. – 123 с., іл.
ISBN 978-966-182-504-7

Збірник містить покажчики, розвідки, підготовлені до ювілеїв письменника за останні 15 років. В покажчику «Високих літ високий лет» зібрана література про життя і творчість «кревного полтавця», наявна у фондах нашої бібліотеки. У трьох розвідках досліджені: фронтова доля, духовність, світ почуттів у житті і творчості нашого земляка. У дайджесті-покажчику «І сам [Гончар] продовжується в майбуття» йдеться про молодих письменників-полтавців – лауреатів Міжнародної українсько-німецької літературної премії його імені.

Видання адресоване бібліотекарям, краєзнавцям, викладачам, вчи-
телям-філологам, студентам, старшокласникам.

УДК 821.161.2.09 (477.53)

ISBN 978-966-182-504-7

© Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. О. Гончара, 2018
© Требіна Н. М., упорядник, 2018
© ТОВ «АСМІ», 2018

Зміст

ВСТУП.....	4
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА	7
ВИ УКРАЇНІ ДУШУ ЗАЛИШИЛИ	11
«З ВОГНЮ ПРИНІС НАТХНЕННЕ СЛОВО І ОБРАЗИ ЖИВІ, ОСВЯЧЕНІ ВОГНЕМ...».....	20
«АДЖЕ ЖИТТЯ – ЦЕ НАЙПЕРШЕ ЛЮБОВ»: СВІТ ПОЧУТТІВ У ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ О. ГОНЧАРА	
«... Данину юності віддам»	35
Послана Долею дівчина	41
Фреска про любов	44
Різні... мови – почуття одні	46
Душа твоя повна світла...	49
Поруч – кохана дружина	50
Афоризми О. Гончара про любов	53
ВИСОКИХ ЛІТ ВИСОКИЙ ЛЕТ	
Видання творів О. Гончара	57
Література про Олеся Гончара	72
Література про творчість Олеся Гончара	86
Увічнення пам'яті О. Т. Гончара	108
«І САМ [ГОНЧАР] ПРОДОВЖУЄТЬСЯ В МАЙБУТТЯ...»	
Міжнародна недержавна українсько-німецька літературна премія ім. Олеся Гончара	113
Полтавці – лауреати премії.....	115

Вступ

Депутат Верховної Ради СРСР, УРСР, двічі лауреат Державної (Сталінської) премії СРСР (1948, 1949), Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1962), у 1959-1971 рр. – голова правління Союзу письменників України, лауреат Ленінської премії (1964), лауреат Державної премії СРСР (1982), Герой Соціалістичної Праці (1978), академік АН УРСР (1978), Герой України (2005, посмертно), кавалер десяти орденів, в т. ч. двох бойових – Червоної Зірки і Слави третього ступеня, багатьох медалей, в т. ч. трьох медалей «За відвагу». Це він – Олесь Терентійович Гончар, наш «кривний полтавець», гордість нашого краю. З раннього дитинства майбутній письменник виростав у бабусі і дідуся у слободі Суха (нині – Кобеляцького р-ну) і насагу на любов до життя, до творчості дала йому Полтавська земля.

Його земне життя тривало 77 років, і це були роки творчого горіння й неспокою. Письменницьке його життя триватиме доти, доки існуватиме українська література. Твори Олеся Гончара Україна читатиме завжди, бо всі вони – про найважливіше, найактуальніше, найболючіше. І разом вони немовби є однією величезною книгою-епопеєю про війну і мир, людину, Україну, український народ. Його твори вийшли за межі суто літератури, вони стали частиною нашого життя.

Голос Олеся Гончара на захист України і її талантів, як найціннішого скарбу, завжди звучав весильно. Як громадський діяч, мужньо відстоював він ідеали демократії і незалежності України, брав участь у I Всесвітньому з'їзді «Зеленого світу», виступав на I з'їзді Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка і благословляв його на подвижницьку діяльність по відродженню нашої духовності.

Письменник стояв біля витоків РУХу, підтримував голодуючих студентів у жовтні 1990 року. Йому першому се-

ред письменників незалежної України було надано почесне звання «Інтелектуал світу 1993 року».

Олесь Гончар був великим Українцем, совістю нашої нації, він *«над славу любив Україну, Україну над славу беріг»*.

«Яка ж вона таки прекрасна, наша Україна! Нема, нема на світі другої такої», – писав він у своєму щоденнику 1973 року. За десять днів до відходу у Вічність – 4 липня 1995 року – відмітив: *«Дякую Богові, що дав мені народитися українцем»*. *«...Бережіть Україну»*, – заповітно прошептав він на останній путі у Вічність, залишившись невгасимою зорею на небосхилі рідної землі.

Про творчість Олесь Гончара написано багато книг, статей, досліджень. Літературознавці були уважними до його щедрого, яскравого, сильного таланту.

Здається, усе вивчено, розглянуто усі аспекти його багатогранної літературної діяльності. Що можна сказати нового про *«чарівника із полтавських земель»*, чим збагатити запас знань сучасних молодих полтавців?

Відшуковуються окремі грані життя і творчості письменника, висвітлення яких знаходить відгук у читацької аудиторії, вчительських колах, у краєзнавців.

У пропонованому ретроспективному збірнику бібліографічних матеріалів, виданих бібліотекою за останні 15 років, Вашій увазі представлений покажчик, три бібліографічні розвідки, дайджест про молодих полтавців – лауреатів Міжнародної українсько-німецької літературної премії імені Олесь Гончара.

Сподіваємося, вони допоможуть сучасному читачеві краще пізнати великого і справжнього письменника українця за гордим прадавнім українським духом.

Шановні наші читачі!

Перечитайте Олесь Гончара! Що в його творах застаріло? Що не є суголосним часові теперішньому?

Винятково чесний і порядний, він – жив і творив, як дихав.

У його героях Ви впізнаєте себе, вони не пісно «ідеальні», а живі люди.

Він віднаходив сильне, поетичне, непокірне, бунтівливе, незаплямоване, піднесене, красиве в людині. Його молоді герої (до молодості віку і людської душі письменник мав особливий «сентимент») – максималісти.

Вони не задовольнялися чимось малим, вони шукали незнайдене, важке, складне, те, що вимагало від них діяння, яке може залишити в пам'яті людській незгладимий слід.

Основні дати життя і творчості Олександра Гончара

1918	3 квітня – народився Олександр (Олесь) Гончар у сім'ї Біличенків Терентія Сидоровича і Тетяни Гаврилівни, які в той час проживали у передмісті Дніпропетровська.
1920	Смерть мами, з дворічного віку виховувався у маминих батьків у с. Суха (нині – Кобеляцького р-ну Полтавської обл.).
1925-1933	Навчався у школах сіл Суха, Хорішки, Бреусівка. Друкувався, а потім працював у редакціях районних газет Козельщини та Семенівки.
1934-1937	Навчався в Українському газетному технікумі (Харків), працював учителем у с. Мануйлівка Полтавської області, потім – у редакції газети "Ленінська зміна".
1937 1938	Почав друкуватися в "Літературній газеті", газетах "Комсомолец України", "Молодий більшовик". Вступив на філологічний факультет Харківського університету. Надрукована новела "Черешні цвітуть".
1938-1941 1941	Опубліковані новели "Іван Мостовий", "Черешні цвітуть", "Орля", "Стокозове поле" та інші. З третього курсу університету пішов добровольцем на фронт у лавах студентського батальйону.
1941-1942	Поранення, полон, перебування у концтаборах "Хорольська яма", "Холодногірський", втеча.
1943-1945	Командир мінометної обслуги, гвардії старший сержант, старшина мінометної роти.

1946	Закінчив Дніпропетровський університет, вступив до аспірантури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка; опублікована повість "Альпи" – перша книга трилогії "Прапороносці", новела "Модри Камень"; став членом Спілки письменників СРСР.
1947	Вийшов роман "Голубий Дунай", повість "Земля гуде".
1948	Лауреат Державної (Сталінської) премії СРСР за роман "Прапороносці".
1949	Вийшов роман "Злата Прага", збірка оповідань "Модри Камень". Лауреат Державної (Сталінської) премії СРСР за роман "Злата Прага".
1951-1959	Вийшли окремими виданнями: повість "Микита Братусь", роман "Таврія", повість "Щоб світився вогник", кіноповість "Партизанська іскра", роман "Перекоп", збірки оповідань "Чари-комиші", "Південь", "Маша з Верховини".
1959-1971	Голова правління Спілки письменників України.
1959-1986	Секретар правління Спілки письменників СРСР.
1960	Роман "Людина і зброя".
1962	Лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка за роман "Людина і зброя".
1963	Роман "Тронка".
1964	Лауреат Ленінської премії за роман "Тронка".
1968	Роман "Собор", вилучений з літературного обігу на 20 років.

1970	Роман "Циклон".
1972	Книга "Про наше письменство".
1973	Повість "Бригантіна".
1973	Голова Українського Республіканського Комітету захисту Миру, член Всесвітньої Ради Миру.
1978	Академік АН УРСР, Герой Соціалістичної Праці.
1980	Роман "Твоя зоря"; книга "Письменницькі роздуми".
1981	"Гоголівськими шляхами".
1982	Лауреат Державної премії СРСР за роман "Твоя зоря".
1985	Збірка "Фронтові поезії".
1986	Повість "Чорний Яр".
1987	Виступ на Всесоюзній творчій конференції з промовою "То звідки ж явилась "звізда Полин?"; книга оповідань і повістей "Далекі вогнища".
1989	Нагороджений золотою медаллю ЧСРСР; Участь у відкритті установчого з'їзду Народного Руху України; Виступ на сесії Верховної Ради України.
1990	Вихід з лав КПРС (партійний стаж – 54 роки).
1990, січень	Виступ на мітингу з нагоди річниці Соборності України.
1990, серпень	Виступ на I Конгресі Міжнародної асоціації українців.
1991, вересень	Виступ на Конгресі інтелігенції України.
1991, грудень	Виступ на сесії Верховної Ради України з нагоди проголошення Незалежності України.

1991	Українська діаспора запропонувала кандидатуру О. Гончара на здобуття Нобелівської премії. Вийшла книга "Чим живемо. На шляхах до українського Відродження".
1992, червень	Присуджено звання почесного доктора літератури Альбертського університету (Канада), вперше в Україні.
1993	Міжнародний біографічний центр Кембриджа (Великобританія) присвоїв звання "Всесвітній інтелектуал".
1994, грудень	2-й інфаркт.
1995, липень	3-й інфаркт.
1995, 14 липня	Відійшов у Вічність, похований у Києві на Байковому кладовищі.
1997	Полтавській обласній бібліотеці для юнацтва, Козельщинській районній бібліотеці Полтавської області, бібліотеці № 155 м. Києва, середній школі № 2 м. Кобеляки Полтавської області присвоєно ім'я Олеся Гончара.
1997	Заснування Всеукраїнської літературної премії імені Олеся Гончара, Міжнародної українсько-німецької літературної премії імені Олеся Гончара.
1998	Відкриття пам'ятника на Байковому кладовищі у м. Києві.
2000	Херсонській обласній науковій бібліотеці присвоєно ім'я Олеся Гончара
2000	Відкриття Музею-садиби О. Гончара в с. Суха Полтавської області.
2001	Відкриття пам'ятника О. Гончару в м. Києві.
2005	Присвоєно звання Героя України (посмертно).
2008	Дніпропетровському національному університету присвоєно ім'я Олеся Гончара.

Зви Україні душу залишили

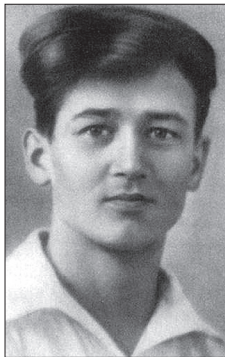
(Бібліографічна розвідка, 2003)

*Все добре, що є в нас, високе,
прекрасне, – це ж усе душа...*

О. Гончар

*Вашої душі соборність
Шевченкового джерела.*

О. Богачук

Олеся Гончар – феномен української культури. Він – явище того порядку, що й Г. Сковорода, Т. Шевченко, І. Франко, О. Довженко. Його твори потрібні в життєвій дорозі поряд із хлібом і сіллю, вони гартують нашу громадянську мужність, дають щирі радість і незрівнянне відчуття людяної мудрості, несуть безмір морально-етичних галактик.

Він – воістину національний письменник. «Талант виростає з нації, як та квітка зі стебла, тому відірвати свою долю від долі нації – означає загинути», – ділився роздумами письменник, він умів в океані рідної мови знаходити слова, які несуть в собі код нації. Гончар був поборником суверенної України, захисником рідної мови і культури, людиною, яка повернула нас до історичного коріння і свято шанувала свої.

Доля світоча нації зріднена з долею рідної Полтавщини, як зріднені мати і син. *«Родом, як відомо, я з полтавських країв, ця земля мені дуже дорога...»*, – писав Гончар. А де ж джерело його слова, хто запалив світло в душі майбутнього класика? Найкращу відповідь, як тиху сповідь перед пам'яттю роду, дає сам Олесь Терентійович в **«Письменицьких роздумах»**: *«Бабуся... найдорожча людина... У дворічному віці я зостався без матері, вона померла молодою, одразу ж після її смерті мене забрали на виховання дідусь і бабуся. Бабуся відзначалася щирою вродженою любов'ю до людей, в її образі втілювалося для мене все краще, що є в нашого народу. Її вплив на мій розвиток був величезний... від неї – мова, фольклор, працелюбство»*.

Слово письменника, внутрішній світ, людяність вирости з казки, пісні, молитви, колядки, з його генетики українця. Дитинство Гончара – полтавський степ з його пахощами, з лагідним роздоллям і єдиною на світі красою, місця, де він виріс, зримо і незримо присутні у багатьох творах.

У найвиразнішій формі це виявилось у романі **«Твоя зоря»** (1980). Він відмічав: *«Твоя зоря» дуже особиста книга. Не можу сказати, що автобіографічна, але в неї увійшли дорогі для мене речі, я сказав би, заповітні, особливо в образі головного героя...»*. Свої почуття про не раз прочитаний твір виклала у статті «Світло рідної зорі» літературознавець М. Малиновська. Це найбільш задушевний твір письменника, на думку Б. Олійника, *«синівський звіт перед отчим домом, звідки він починав свій шлях до заповітних берегів людського серця»*.

Кожен рядок променить гордістю українця за свій край, таємниці фольклору, людську доброту сердечну...: *«В літах дитинства, можливо, закодовано щось вельми для душі необхідне, таке, що потім упродовж усього життя позначається на наших «дорослих» вчинках... А гени сові-*

сті? А відчуття справедливості, що раз у раз пробивалося? Певне, мало ж і воно якийсь свій генетичний код?».

«А пісень скільки в нас там співали, скільки їх знала сама наша Тернівщина! Пісня, образ-оберіг, як-от «вишиваний рушник – це ж не для будня, не для того, щоб ним утиратися після вмивання, а щоб у день світлий, весільний з милим на рушничок стати, як співається в пісні... Чи й старостів перев'язати або під весільний коровай постелити...».

Без них просто неможливо уявити прозу Гончара. Читаючи її, часом задумуєшся – чи проза перед тобою? Скільки в ній поезії, барв, які дають невичерпні фольклорні джерела! Зоря рідної хати ясніє в кожному з творів, бо це зоря любові до рідної землі, яка *«ласкавим іменем – Олесь назвала свого кривого полтавця».*

У вересні 1981 року, мандруючи гоголівськими місцями, в одному з листів Гончар захоплено писав: *«Цими днями випала нагода знов побувати в рідних краях полтавських... Легко тут дихається, яснішають думки. Може тому, що опинився серед рідних просторів, серед цих світлих, славних річечок, адже Псел, як і Ворскла, ріки мого дитинства...»*

В нарисі **«Гоголівськими шляхами»** письменник роздумував: *«... чи міг би хтось із полтавців уявити свою славу Полтаву без Котляревського, без Гоголя, без Панаса Мирного та Короленка? Вони, здається, були в Полтаві завжди і залишилися з нею назавжди».*

Тоді ж він відвідав у Полтаві домашній музей українського піонера космонавтики Юрія Кондратюка.

А через півроку з'явилася новела **«Геній в обмотках»**, назва якої стала крилатою. Геній в обмотках, хоч і має прототипа, відомого в світі стратега польотів у космос, проте в новелі він безіменний солдат. І в цього солдата-генія *«зоряна душа»*, яка живе незримо між нами.

Олесь Терентійович завжди обстоював національне, рідне. Побувавши на сесії ООН в Нью-Йорку (1955 року) з гордіс-

тю записав: *«Скільки в нас ще сили, соковитості, яскравості в наших ансамблях, музиці, піснях... Одні Майбородині вальси варті більше всієї їхньої сучасної музики».*

Писати (і друкуватися) юний Олесь став студентом Харківського університету. Літературна доля почалася 1938 року з новели **«Черешні цвітуть»** – і з неї вперше білим цвітом глянула на нас Україна. Двадцятирічний юнак-відмінник став знаменитістю філологічного факультету.

Але сформувався Гончар як майстер художньої прози уже в роки війни – у тяжких боях з фашистською навалою.

Саме ці кілька років і були визначальними в житті молодого воїна-орденоносця. Пам'ять про полеглих побратимів будила совість, фронтова клятва над їхніми могилами стукала Олесеві в серце: *«Якщо лишуся живим, розповім про вас».* Душі їх світили письменникові словом правди і доброти – народжувалися **«Прапороносці»**. Сини і дочки України, прапороносці честі великого народу і стали літературними героями першого великого твору. Тієї ночі, коли Олесь збирався посилати рукопис свого роману до журналу «Вітчизна» приснилася йому мама, яка сказала: *«Іди в той храм, що кличе тебе, і помолись за мене».* У романі-трилогії «Прапороносці» двадцятивосьмирічний Гончар майстерно виписав шлях воїнів-визволителів від фашизму народів Західної Європи. За гуманістичним потенціалом роман правомірно можна поставити в один ряд з романами «Прощай, зброє» Е. Хемінгуея, «Час жити й час помирати» Е. М. Ремарка.

«Прапороносці» і сьогодні освящують душі молодого покоління читачів чистим світлом людяності і доброти, створюючи мікроклімат високої духовності, по-особливому висвітлюючи найголовніше – Людину. Гончар зумів відшукати у душах своїх героїв незамулені джерела вірності і совісності, любові і ніжності, співчуття і милосердя, закладені самою природою.

«Роман цей – ключовий для всієї творчості Олесь Гончара, з нього веде свій родовід Гончаревий романтизм, він зумовив інтонацію подальших творів письменника – самотбутню, поетично піднесену, зачаровану людською добрототою, – суто гончарівську інтонацію», – писав Борис Олійник.

Романтизм, як повітря, живив твори письменника, він був художником світла, про що і пише у «Монологі на захист романтики» В. Оскоцький. Доречний тут і вислів К. Паустовського: *«Справжня проза пройнята поезією, як яблуко соком».*

Максим Рильський, читаючи його «Тронку», захоплено писав: *«На мене війнуло справжньою поезією...».* Дзвонила тронка і українці чули в її голосі спів колиски рідного дому і вічний небесний дух.

Найкраще про цей роман написала у своїй статті «Божественні відкриття інтелекту» письменниця М. Зобенко.

Нижний, мелодійний дзвінок переріс в соборний дзвін, то народився **«Собор»** – сповідь про соборність духу народу і соборність держави, величальний хорал народному генію і козацькому зодчеству: *«...Невже ти не почуваш, що в отому гроні соборних бань живе горда нев'януча душа степу? Живе його задума – мрія, дух народу...».*

Олесь Терентійович згадував: *«Це було озаріння. Саме собор, а це був Троїцький собор у Новомосковську, запав мені в душу ще під час війни, коли захищав дніпровські мости. Побачив його і носив у своєму серці. Уперше він з'явився у «Людині і зброї», а через кілька років уже в «Соборі»».*

«Собори душ своїх бережіть, друзі... Собори душ!..» – найсвятіший заповіт Майстра українцям сущим і їхнім нащадкам, йому хотілося, щоб юні відкривали в романі вічну зорю надії, черпали з нього енергію творення нової України. Він наголошував, що межа між добром і злом, між людяністю і

бездушністю проходить не по лінії «батьки-діти», а визначається найглибшими основами людської душі.

В автобіографічній повісті «**Далекі вогнища**» Гончар залишив нам набір духовних заповідей, спрямованих на утвердження національної ментальності:

- *Берегти національні святині;*
- *Берегти національну еліту;*
- *Берегти національну мораль;*
- *Берегти гармонію душі і природи;*
- *Берегти національну історичну пам'ять;*
- *Берегти національний оптимізм.*

Кожен художній твір письменника, за влучним висловом Дмитра Павличка, нагадує *«прозору стіну щоглистого лісу, крізь яку видно широченні простори, залиті полудневим сонцем, вродливих людей, наповнених світлом благородства...»*.

І сам Олесь Гончар – людина великомасштабна, він завжди протистояв мізерії: духовність, мова були для нього не просто словами, а підносилися барикадами духу, поставали як останній рубіж.

У свої сімдесят, у червні 1987 року, письменник помолодечому запально написав Михайлу Горбачову про наболіле за багато десятиліть: про стан рідної землі, материнської мови, про душі своїх земляків, яких невігласи перетворювали на «общность». То був крик відчаю митця-громадянина.

Він закликав: *«Маємо відродити в сучасних українцях і українську генетичну пам'ять, почуття гордості, маємо і до збайдужілих душ торкнутися запашним євшан-зіллям рідного слова..., співучого, сповненого квітковими пахощами»*.

*Я шавлію пересію, руту пересмичу,
Таки свого миленького к собі перекличу! –*

така вона музика нашої мови, як її почула колись легендарна полтавська дівчина Маруся Чурай.

Совіслива душа письменника-академіка – це той чушливий резонатор, що озивався на кожну проблему – чи це стосувалося турботи про родину поета Василя Симоненка, чи долі садиби класика української літератури Івана Котляревського. Кажуть: *«Ото, щоб не брав так близько до серця. То для чого ж тоді серце?»*, – запитував Гончар і свого серця й справді не щадив, широко розкривав його для чужого болю.

«Чужий біль, фізичний чи душевний, сприймає, як свій. Він, той біль, одбивається в усій його постаті, в очах, у вмить посірілому і постарілому обличчі. В такі хвилини ладен перебрати на себе удари долі, роковані товаришеві. Ладен пробачити потерпілому давні і недавні образи», – писав Борис Олійник. Серце Олесь Терентійовича вбирало в себе не тільки людські страждання, а й привабливість кожної травинки, досконалість птахів чи мудрість бджіл, – все те, що становить багатющий світ довкілля.

Любив слухати солов'їв: може їхні трелі нагадували далекі дитячі літа, Солов'їну балку на Полтавщині: *«І ось уже нема змореній Тернівщині сну – вся балка повниться, шаліє солов'ями...»*.

Найпекучішою для Гончара була проблема екологічна, бо виростала з любові до землі, трав, птахів, життя: *«Природа до нас нещадна, це так. Але ж і ми до неї нещадні, часом просто жорстокі! Де наші мальовничі левади подівались, греблі, ставки?»*.

Він жив Україною: *«Життя було суворим, виростав я без родинної ласки, але чи не тому, все й перелилося в таку гарячу, в таку одержиму любов до України!»*. Україна була для Гончара з ряду: мати, рідний край, небо, сонце. Бо письменник почувався її сином і був ним.

Поет Іван Драч писав: *«Дай, Боже, нам усім так люби-*

ти Україну, її людей і культуру, як любив він. І може Доля прихистила цього непогамовного романтика, щоб згодом він своєю творчістю, своєю неприборканою натурою прихистив усю літературу, весь народ?».

Якось небесна совісність надавала його слову, вчинкам переконливості. Коли підхоплені вітром перемін, чимало літераторів почали поспішно й ніби безболісно відрікатися від недавніх палких переконань, – Олесь Гончар залишив ряди КПРС найскромніше і найгідніше, у жовтні 1990 року, у дні студентської голодівки, коли між голодуючими була і його онука Олеся.

Пізніше він згадував: «Це для мене справді єдина можлива форма протесту проти зумисної глухоти і безвідповідальності тих, хто мав би почути, але вперто і цинічно не хоче почути голос студентів, справедливий, зболений голос самого народу. Душа моя всі ці дні з голодуючими студентами. Я не міг в інший спосіб виявити їм почуття своєї солідарності...».

Олесю Гончару випала велика честь на сесії Верховної Ради України після історичного референдуму 1 грудня 1991 року проголосити волю воскресаючої, незалежної, соборної України. Письменник бачив Україну в колі європейських народів. Вхідження України в Європу і світ мислилося ним як розкриття культурного потенціалу України, як можливість заговорити на весь голос після довгих століть мовчання.

«Україні є що сказати світові», – говорив митець-патріот. Глибоко українське єство Гончара – вироблена мудрість великого народу, що полягає у мистецтві жити у злагоді з Богом, природою, світом і собою.

Письменник – втілення того культурного начала, яке є становим хребтом нації, в цьому його феномен.

Література

1. Мово рідна, слово рідне! : вірші, поеми, статті. – К. : Веселка, 1989. – 286 с.
2. Гончар О. Т. Твори: в 7-и т.: Т. 6: Берег любові : роман; оповідання; статті / О. Т. Гончар; приміт. В. Ковалья. – К. : Дніпро, 1988. – 703 с.
3. Малиновська М. Світло рідної землі / М. Малиновська // Слово про Олеся Гончара : нариси, статті, листи, есе, дослідження / упоряд. В. Коваль. – К., 1988. – С. 425–431.
4. Гончар О. Т. Твоя зоря: роман / О. Т. Гончар. – К. : Веселка, 1993. – 383 с. – (Шкільна бібліотека).
5. Гончар О. Т. Щоденники : у 3-х т.: Т.1(1943–1967) / О. Т. Гончар; упоряд., підгот. текстів, передм. В. Д. Гончар. – К. : Веселка, 2002. – 455 с. : іл.
6. Гончар О. Черешні цвітуть : новела / О. Гончар; передм. О. Юренка // Зоря Полтавщини. – 1968. – 3 квіт.: фотогр.
7. Міщенко Д. Духовний пам'ятник матері / Д. Міщенко // Київ. – 1999. – № 1–2. – С. 132.
8. Про Олеся Гончара : літ.-критичні статті, листи, етюди. – К. : Рад. письменник, 1978. – 430 с.
9. Оскоцький В. Монолог на захист романтики [у творах О. Гончара] /
10. В. Оскоцький // Слово про Олеся Гончара : нариси, статті, листи, есе, дослідження / упоряд. В. Коваль. – К., 1988. – С. 276–290.
11. Зобенко М. Божественні відкриття інтелекту : прочитання «Тронки» через 30 літ / М. Зобенко // Українське небо О. Гончара : есеї, студії, полеміка / М. Зобенко. – Львів, 2003. – С. 119–128.
12. Гончар О. Т. Собор : роман / О. Т. Гончар. – К. : Дніпро, 1989. – 270 с.
13. П'янов В. Прощальний приліт / В. П'янов // Київ. – 1998. – № 3–4. – С. 6.
14. Павличко Д. Дар світла і чистоти / Д. Павличко // Слово про Олеся Гончара : нариси, статті, листи, есеї, дослідження / упоряд. В. Коваль. – К., 1988. – С. 148–155.
15. Руденко М. Лист О. Гончара до М. Горбачова / М. Руденко // Дніпро. – 1998. – № 3–4. – С. 97.
16. Про Олеся Гончара : літ.-критичні статті, листи, етюди. – К.: Рад. письменник, 1978. – 430 с.
17. Гончар О. Далекі вогнища : повість / О. Гончар // Київ. – 1987. – № 5. – С. 33.

*«З вогню приніс натхненне
слово і образи живі, освячені
вогнем»*

(Бібліографічна розвідка, 2008)

*В солдатськiм серці – на війні,
Де, незважаючи на лихо,
Ніс гордо прапор і пісні.
Морава... Альпи... Злата Прага...
Рвавсь через згарища Карпат...
З Дунаю воду пив із фляги
Під гул своїх й чужих гармат...*

Ф. Гарін [1; 4]

*М*олодому Олесеві Гончару довелося бачити на власні очі одну з найжорстокіших, спустошливих воєн в історії людства, пережити війну вразливою душею і чутливим серцем, перенести війну на своїх плечах, пізнавши полонну гіркоту відступу і полону, радість Перемоги.

Важко уявити внутрішній стан людини, юнака-студента, якому щодня доводилося ступати

на вогняне поле смерті з надією на життя і з вірою в життя. Онука Леся, перекладачка, журналістка відмічає сьогодні: *«Його характер сформувався на війні, на передовій. І його ідеали – вірності, честі – теж звідти»* [2; 10]. Ті безкінечні окопні ночі, проведені в грязюці, в голоді, холоді, під виття смертоносного металу, що краяло душу, дні і ночі, проведені у граничному напруженні нервів, у неймовірній натусі всіх людських сил: *«Я бачив за війну те, що бачив небагато хто»* [3; 68]. У гвардії старшого сержанта Олеся Гончара військових нагород було небагато, але яких! Тільки фронтовики знають і гідно можуть оцінити, що це значить – бути тричі(!) нагородженим медаллю «За відвагу», орденами Червоної Зірки та Слави третього ступеня.

«Якщо тільки залишуся живий...», – ця думка, можливо, не раз зринала в пам'яті гвардійця-мінометника Олеся Гончара, виношувалася надія зберегти для майбутніх поколінь емоційну пам'ять про *«усе, що разом пережито, в походах вистраждано, – все...»* [4; 108]. В похідних умовах, під вогнем Олесь свої юнацькі почуття виливав на сторінках фронтового щоденника, робив нотатки, писав уривками для дивізійної газети, в його доробку з'являються вірші. Молода душа прагнула виповісти наболіле, пережите, цей цикл поезій автор влучно назвав **«Поетичний пунктир походу»** [4; 46].

В бібліографічній розвідці була зроблена спроба відслідкувати фронтові шляхи Олеся, адже тема війни стала доленосною в його творчості. При всій скрупульозності відбору матеріалу вона не є вичерпною.

Перегорнемо сторінки творів, щоденників Олеся Гончара – відважного воїна, якого враження, навіяні війною і пережиті серцем, змусили взятися за перо:

«Я дуже добре пам'ятаю, як це почалося. Ми сиділи в бібліотеці Короленка і готувалися до останнього екзамену за третій курс, чарівна тиша, дорогий червневий холодок,

любє шелестіння сторінок...
Як ось вбігають двоє дівчат, –
схвильовані, червоні – і щось до
своїх товаришів – шу-шу-шу. До
них схилилися сусіди, до них по-
дальші і пішло по рядах:

– Бомбили Київ...

Бібліотека миттєво спу-
стіла. На майдані біля репродук-
тора – натовпи. Дванадцята
година. Промова Молотова.
Одним ударом були зломлені,
зім'яті всі наші студентські,

по-юнацькому світлі плани й надії» [3; 28]. Сотні студен-
тів прагнули якомога швидше дістатися фронту, 26 черв-
ня 1941 року у Харкові був сформований добровільний
студентський батальйон. Після двотижневого навчання в
Чугуївському танковому училищі батальйон направили за
Дніпро, де в цей час точилися жорстокі бої.

Вчитаймося в рядки спогадів Олеся Терентійовича:
«... з безконечної колони студентів – добровольців, що під
поглядами проводжаючих карбують харківський брук, рап-
том – одним подихом, одним духом! – зривається пісня,
розлога, прощальна... Ніколи не забудеш той спів, поривний,
дружний, якийсь аж зухвалий, що його студбатовці, мов
знак надії, наостанок дарували своїм матерям, нарече-
ним, своєму рідному університетові... Навкруги все життя
було наелектризоване тривогою, все звичне ламалось, про-
те ніколи, здається, як тоді, так повно не виявляла себе в
юнацьких серцях готовність до самопожертви, високість
духу людського» [6; 299].

На перше бойове хрещення під Білою Церквою хар-
ківських студентів благословив командуючий Південно-
Західним фронтом генерал Кирпонос. «Чому він виявив

недовченим студентам, зірваним по тривозі, таку честь? Бо були ми смертниками, камікадзе. Така нам відводилась роль... Шлях німецьким танкам, що рвуться на Київ, мають перепинити саме оці харківські студенти-добровольці. Ми тут для того, щоб умерти за Київ»[7; 13].

Перші ж фронтові дні були суцільним страхіттям: *«Студенти розуміли, що йдуть на смерть. Знали і йшли, бо вірили: хай ми помremo, загинемо, але ми йдемо захищати рідну землю, цінності нашої національної культури: нашу мову, нашу духовність, нашу історію...» [8; 7]. «Студбат стікав кров'ю. В берегах понад Россю, в садках, в напіврозвалених окопах – всюди чувся стогін поранених. Не від сонця, що зійшло із-за верб, а від крові студентської червоніла цього ранку Рось...» [9 139]. І не тільки Рось: «Одну з річок – безіменну – так нібито люди й назвали Червоною...»[10; 403]. Одиниці їх залишилися – більшість же полягла на Росі, захищаючи далекі київські рубежі... Рядки **«Щоденників»** свідчать: *«Сотні тисяч тих, що боронили київські рубежі і гинули у лохвицьких болотах, такі ж герої, як і учасники Сталінградської битви» [10; 463].**

«Міг би і ти загубитися, зникнути безіменно в тих маљовничих краях понад Россю. Став би травою, став би краплиною сили рідної землі... Судилось інакше»[10; 213].

За три місяці боїв із трьох тисяч двохсот студентів-добровольців в живих залишилось лише тридцять сім, тих, що були поранені, в т.ч. і Олесь:

*Двоє лежали в житі,
Кров'ю стікали двоє.
А дні уже пережиті,
А дні іще не прожиті
Зійшлися над ними в житі [4; 10].*

«...Ні відстань, ні час цього не зітре... Є такий біль, що мабуть, назавжди в душі запікається...» [11; 233].

П'ятнадцять років виношував письменник у душі своїй задум роману про друзів-студбатівців, які полягли 1941 року, захищаючи столицю України, робоча назва якого була **«Чорне літо»**.

«Те, що роман Олесь Гончара певною мірою автобіографічний, відомо давно... Можна пізнати деякі риси автора в образах таких героїв, як Колосовський і Духнович...», – писав один з фронтовиків [5; 55].

За глибоко психологічний роман **«Людина і зброя»**, *«поему, всю звернуту до людей, спрямовану на трепет серця»* [11; 21] Олесь Гончар 9 березня 1962 року став першим лауреатом Державної премії України імені Тараса Шевченка [12; 103].

А солдатські спомини один за одним, як річкові хвилі: *«Найгостріше запам'яталося таке: після першого поранення (в липні 1941 на річці Рось), після госпіталю на Донбасі, з Маріупольського виздоровбату по тривозі кинуту було нас у район Дніпропетровська на оборону мостів. І вперше тоді в нічній темряві, як щось фантастично прекрасне, відкрився мені славнозвісний козацький собор»* [6; 301].

Осінні бої 1941 року... біль відступу. Плакали і люди, і коні, і дерева... *«Скільки їх дісталось мені, тих боліт 41-го року!»* [10; 147]. У боях між Полтавою і Харковом восени 1941 року Олеся було поранено вдруге і відправлено санітарним ешеленом до Красноярська, де на березі Єнісею разом з товаришем-студбатівцем Д. Білоусом (пізніше – поетом, перекладачем) вони заліковували рани. Після госпіталю, якоюсь злою волею Олеся Гончару випало воювати в частині, яка брала участь у невдалій, а точніше – бездарній білгородсько-харківській наступальній операції:

Скрегоче залізом округа,
Смертю повітря фурчить.
Я знаю той ступінь напруги,
Коли вже ніщо не страшить.
Святе божевілля атаки
В тобі поглинає все.
Через яри та байраки
Незнавана сила несе [4; 16].

Літо пекельних боїв 1942-го...: «І грандіозне білгородсько-харківське оточення, в якому опинилося нас 600 тисяч (хоч цього могло б і не бути). Змучені, голодні, поранені та контужені блукаємо дні і ночі... і танкові армади ворога без кінця рухаються на схід через нас, через наші обгорілі душі» [10; 120].

У книзі «Катарсис» читаємо: «Не можу забути, як мене на станції в Белгороді німець ударив обривком мотузки. Я обернувся і мовчки дивився на нього. У нього було обличчя не люте, очі не сердиті, спокійні. Він ударив мене без ненависті, а просто так, як погонич коня. І я зрозумів, що моя ненависть буде невмируща, і я не звикну, не примирюсь...» [3; 30].

Гордий, нікому годити
Ніколи в житті я не вмів.
Й за гроші я не продався,
Й під силою шию не гнув [3; 28].

«Не можу забути – він стоїть мені й досі в вухах – гаркавий гортанний вигук:

– Лрюсь, давай, давай!
І виляски канчука» [3; 28].

«Щоденники» доповнюють страшні картини полону»: «Німців погубила брутальність. Зневага до людини. Пиха, зверхність, тупе самозасліплення. Ішов і я під конво-

Полонені червоноармійці на вулицях Полтави. 1942 р.

ем. Ішов у тій довжелезній, окутаній курявою колоні військовополонених. На відміну від Сталіна, полтавські жінки по селах дивилися на нас сумними очима. Для них, для матерів та сестер, ми не були тими, ким уявляв жорсткий кремлівський полководець. У жінок була душа, щоб нас зрозуміти. Для них ми були страдниками, людьми горя і величезної трагедії. Були невольниками, яких ждуть галери. Ні слова докору не чули ми на цих полтавських шляхах, чули тільки слова болю й співчуття: «Які змучені...» [10; ТЗ; 465]. Дорога полонених пролягала і через Полтаву:

*Мов яхта біленька, у зелені плава
Мирна моя Полтава.
Чужого солдата говірка гаркава –
Невже це моя Полтава?
Ведуть нас у табір – доріжка кривава.
Ні! Не моя це Полтава! [4; 11].*

Далі Холодна гора (концтабір у Харкові)... Дев'яте коло Дантового пекла... Все так, як відтворено у романі «Ци-

клон»: *«Холодна гора, колючий дрiт i те пекло криваве, смердюче... Душить сморiд, спалює спека, а з мурiв i колючого дроту чатує одноока кулеметна смерть... Холодна гора на те розрахована, щоб розчавлювати, спустошувати, руйнувати людину»[13; 6].*

*Ворота сюди широкi,
А звiдси й щiлинки нема.
Знялась у небо високе
Холодногорська тюрма [4; 29].*

«Не можу забути, як нас роздягали на тюремнiм плацу, як били голих, як ми спали по всьому дворi, як пiдпливали всi водою й брудом, коли йшов уночi дощ...»[3; 68]. Одного разу Олесь кинув у натовп людей за колючим дротом записку для своєї сестри Шури. Описуючи цi подiї в останньому творi **«Невигадана новела життя»** (його написано за 19 днiв до смертi), Олесь Терентiйович iз глибоким почуттям згадує, кажучи про солiдарнiсть народу в бiдi, що та записка за допомогою так званої «народної пошти» знайшла його сестру в Ломiвцi, пiд Днiпропетровськом. Наводимо фразу з уже згадуваної останньої новели: *«Визволила мене Божа Мати. Тiльки вона зробила так, що я не потрапив у печi Бухенвальда...» [14; 30].*

Чудом вдалося Олесеви потрапити в колону полонених, яку вiдправляли на трудову повиннiсть: *«Важко добувати насущний хлiб, та краще буду надриватись на каторжних роботах, нiж торгувати моїм спiвучим українським словом» [7; 13].*

*Себе не жалiв я для бою,
Вина не моя, що не вмер.
Гiрше! З самим собою
Один я зостався тепер[4; 56].*

Мав зв'язок з партизанами, а потiм – пiшов з вiйськами, якi гнали ворога з рiдної землi. Але були: *«Випробуван-*

ня: перевірки, допити, смершівський тиск на колишніх полонених, які не заплямували своєї честі, але волею трагічних обставин тепер потрапили у гебістські жорна. Страх позбавлення життя або волі...» [14; 30]. Недовге перебування і навчання в запасному полку, а з 30 жовтня 1943-го року Олесь уже в рядах наступаючих військ. Хотілось бути розвідником та випала мінометна рота. Мабуть, полон завадив. Дамокловим мечем висів він над Олесем все життя.

*У юності судилося пройти
Поля вогню й залізної хуртечі...
Вагою мінометної плити
Обов'язок бійця Вам ліг на плечі [5; 124].*

Знову фронт, тяжкі бої, стрімкі наступи мінометників – бойових побратимів...

Бої за Кіровоград, вихід на Буг, визвольний похід у Румунію, Угорщину, Чехословаччину:

*Мене війна веде все далі
Просторами чужих земель.
Де й наші птиці не літали,
Іду, мов давній менестрель.
Я вірю в пісню, як в молитву,
І смерть, здається, на війні,
Щадить мене в найтяжчих битвах
За... недоспівані пісні [4; 63].*

Фізичні переваги війни: «На плацдармі за Гроном доводилось вдень і вночі стояти в траншеях по пояс у крижаній воді» [10; Т3, 525]. Несамовиті душевні травми – загибель друзів, руйнування краси диявольською війною. «Хтось молиться за мене», – не раз вивів Олесь у «Щоденниках», описуючи випадки, коли Провидіння оберігало від загибелі. Молилися! Бабуся Пріся. Сестра Шура. «Бабуся була моєю долею, про неї я найперше думав у пеклі війни», – говорив Гончар І. Драчу. В перервах між боями, на привалах,

у землянках, окопах Олеся занотовував свої спостереження: *«На фронті бачиш людину за таких обставин, де вона в усьому розкривається до кінця. Саме тоді, в ті похмурі, задимлені дні й освітлені пожежами ночі, нам по-справжньому відкривалася велич нашого народу, краса його душі»*[15; 398].

«На війні ми, скажімо, начулися всякого. Але, пригадую, з якою відразою подільські селяни – наші мінометники – ставилися до поширеного всюди фронтового лихослів'я, виявляючи цим свою набуту від батьків культуру душі, вроджену делікатність, життєву охайність...» [16; 3]. *«Війна війною, а все таки не забувай, хто ти є...»* [17; 488].

Одного разу письменник сказав, що ніколи не був таким вільним, як у роки війни. Він, молодий солдат, особливо цінував сферу почуттів – вони непідконтрольні! Це знайшло відображення чи не в кращому шедеврї – новелї **«Замить щастя»**.

Душа людська попри всі воєнні випробування живе, прагне щастя та любові. Отже, перемагає! Як у Івана Артеменка, котрому *«ззорїло»* кохання до мадярської дівчини в пеклі бою – оповідання **«Плацдарм»**. Розквітло, як сади на травневих горах: *«Хіба міг думати солдат, що плацдарм його так ошчасливить? Хіба міг передчути Іван, де й кого покохає, хіба міг знати, що явиться йому таке яснолике дівча за темним оцим Гроном? В далекім краю зустрів своє перше кохання, у чужинецькім селі...»*[20; 96].

Та... вогневіє сад під шаленим артобстрілом (*«пелюстки сипались просто на розпечені жерла мінометів»*), і в тому саду назавжди зостався Іван.

«Людині завжди важко розставатися з життям та стократ важчим є це розлучення для душі молодої, ненажитої, коли дихання обривається дочасно і світ тобі гасне саме тоді, коли тебе десь чекає любов» [20; 100].

*Хто поруч на ходу зов'яв.
Із рук не випустивши зброю, –
Забути їх не зможу я,
Вони завжди переді мною [4; 43].*

Раптом, як блискавка в просторі, виникає перед тобою лице з уже розмитими рисами – чи то студбатівець, чи то однополчанин твій, чи просто однокурсник, яких ніколи вже не буде на цій землі... Виникає то як докір у чомусь, то як пересторога... Як спомин яскравий з тих фронтових буднів, новела **«3 тих ночей»**: *«Лейтенанта того... вже нема ... Нема! А який красень був той лейтенант, смаглий чорнобровий... Сміху повно в очах, життя молодого, – здавалося, нічия куля його не візьме. Чуб смолисто-чорний на очі раз у раз спадав, коли він у захваті, в натхненні юнацьким ліпив чергову сніжку... Раз жменя снігу попала артилеристові просто в його розвихрений чуб, і він одразу посивів, але тільки на мить... В розквіті, в самій красі перестала існувати людина... Ніколи він сивий не був і ніколи вже не буде... Його нема. І нема тієї дівчини, медсестри Ліди, яка кидала сніжку в його розкішний чуб...» [21; 9].*

Так і стоять вони перед цілим світом, тривожачи наші душі, нагадуючи, попереджаючи...

Як раділи молоді воїни перемозі над фашизмом!

– *«День Перемоги. Гвардійський апофеоз неподалік Златої Праги.*

Той благовіст миру, і чехи – сяючі, і п'яні від щастя – ми...» [10; ТЗ, 180].

У книзі **«Далекі вогнища»** читаємо: *«Коли ми закінчили війну на полях Європи весною 1945-го, ми були тоді*

всі суцільними поетами, людьми, що ідеалізували життя, оспівували його, ми були закохані в кожну травинку, бо завтрашній день, усі безконечні грядущі дні уявлялися нам у розливі сонця й братерства. Ми були безсмертні – так принаймні ми відчували себе. Не буде життя кінця-краю, не буде ворожнечі, не буде більше ніколи страхіть, кошмарів, будуть тільки людяність, братерство, вселюдське вічне добро...» [22; 114].

21 листопада 1945 року колишній гвардієць Олеся Гончар ступив на рідну землю. Димом боїв ще пахла шинеля і... могутнє клеко-тання в душі: не може це все зникнути безслідно, має сформуватися у щось значне... Свята пам'ять про фронтових побратимів стукала в серце Олеся, вона ввібрала в себе і кров, і журбу, і щастя Перемоги, і гіркоту втрат на просторах чужих земель. *«Пишу, – повідомляє у листі товаришеві, – не розгинаючись. Для серця і з вірності присязі, даній*

героям у сірих шинелях, які, упавши, не піднімались. А я стояв над ними і давав клятву: викарбую на камені» [11; 212]. З під пера двадцятивосьмирічного фронтовика за півроку народилися «Альпи» (Вітчизна. – 1946. – № 7–8), «Голубий Дунай» (Вітчизна. – 1947. – № 1), потім «Злата Прага» (Вітчизна. – 1948. – № 9). Ці твори було відзначено двома Сталінськими преміями (1948 і 1949 рр.). Якби Гончар написав «Прапорonoсців» пізніше, то «... менше було б тієї війни, що пахне кров'ю, димом, пилом, яка у сорокових роках трималась у кожній краплині крові», – відмічала латвійський літературознавець В. Кацена-Калпінь [21; 234].

Скільки б не говорили про традиції «воєнної» прози,

скільки б не визначали нові етапи розвитку літератури про Велику Вітчизняну, наш погляд завжди буде звернений до **«Прапороносців»**. Тільки після них прийшли до читача твори П. Загребельного, А. Дімарова, братів Тютюнників та інших.

Трилогія і сьогодні осяває молодь чистим світлом людяності, доброти, високої духовності. Одночасно з роботою над романом «Прапороносці» Гончар натхненно працював над, тематично близькою до трилогії, книгою про мужніх підпільників Полтави, очолених Лялею Убийвовк. Він прибув до Полтави, щоб *«скрізь побути, все почути, все побачити, бачене Лялею»* зустрічався із її рідними, знайомими.

Показавши у повісті **«Земля гуде»** (1947 р.) *«зітканий зі самого сонця образ Лялі»*, письменник, за його власними словами, тим самим поетично розповів *«про полтавську молодь, відтворив її благородні образи, на яких будуть виховуватись тисячі юнаків і дівчат»*.

Тепер, коли Олеся Гончара відділяють від нас не лише версти війни, а й небесні долини, *«голос звідти, з далекого»* звучить особливо виразно: відлунням земних доріг і відлунням його небесних дум, які він занотував юним бійцем:

*Слово, в бою огрубіле,
В тому краю забрини,
Де вишні в убранні білім
Мене виглядали з війни... [4; 108].*

СЛОВО ПИСЬМЕННИКІВ, ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦІВ про воєнну прозу О. Гончара:

«Олесь Гончар, як письменник, має далекоглядне око, непомильний слух і високопатріотичне серце»

П. Тичина

«Антивоєнні романи Олеся Гончара ставлю в рівень кращих світових досягнень у художньо глибокому розкритті цієї теми».

В. Астаф'єв

«Перший твір Гончара «Прапорonosці», прочитаний мною після війни, справив на мене своєю правдою і своєю поетичною інтонацією враження незабутнє».

Ю. Бондарев

«Не було б Гончара часів «Прапорonosців», не мали б ми такої літератури, як вона є сьогодні...»

П. Загребельний

«Він весь у зірницях, роман («Людина і зброя»). Спекотний. Це - рідкісний роман. Рідкісний на всю нашу і світову літературу».

Є. Ісаєв

«Роман «Циклон» – яскравий зразок так званого роману випробувань, з'ясовує те, чому ми не могли не вистояти, не перемогти у війні з фашизмом».

А. Погрібний

«Гончар піднімає юнацькі античні тіла і каже: ось жертви війни, які не встигли зробити подвигів, до яких були готові, – всяких, не тільки воєнних...».

О. Кундзіч

«Олеся Гончар прийшов на нашу землю, на нашу планету... Солдатом прийшов і не залишив від свого чобота шраму на скошеної траві... Він торкнувся її крилом... він не вчить, він оповідає для добра... для совісті...»

О. Вацієміс

Література

1. Гарін Ф. Лягають думи на папір... Олеся Гончару / Ф. Гарін // Зоря Полтавщини.- 1998. – 3 квіт. – С. 4.
2. Олеся Гончар: «Вір усім серцем. І я з твоїм серцем» / О. Гончар // Голос України.- 2008. – 18 берез. – С. 10.
3. Гончар О. Катарсис / О. Гончар. – К. : Український світ, 2000. – 136 с.
4. Гончар О. Поетичний пунктир походу : поезії / О. Гончар. – К. : Просвіта, 2000. – 120 с.
5. Вінок пам'яті Олеся Гончара : спогади. Хроніка. – К. : Український письменник, 1997. – 453 с.
6. Гончар О. Чим живемо: на шляхах до українського Відродження / О. Гончар. – К. : Радянський письменник, 1991. – 382 с.
7. Оксюта Я. Прапор Олеся Гончара / Я. Оксюта // Урядовий кур'єр. – 2005. – 22 берез.- С. 13.
8. П'янов В. Прощальний приліт / В. П'янов // Київ. – 1998. – № 3-4. – С. 7.
9. Гончар О. Людина і зброя : роман / О. Гончар. – К. : Український письменник, 1994. – 287 с.
10. Гончар О. Щоденники : в 3-х т. – К. : Веселка, 2002–2004. Т. 2. : 1968 – 1983. – 2003. – 607 с. Т. 3. : 1984 – 1995. – 2004. – 606 с.
11. Слово про Олеся Гончара : нариси, статті, листи, есе, дослідження. – К. : Радянський письменник, 1988. – 647 с.
12. Шевченківські лауреати: 1962 – 2001 : енциклопедичний словник / упоряд. М. Г. Лабінський. – К. : Видавництво «Криниця», 2001. – С. 103–107.
13. Гончар О. Циклон. Тронка. Собор : романи / О. Гончар. – К. : Радянська школа, 1990. – 592 с.
14. Зобенко М. Українське небо Олеся Гончара : есеї, студії, полеміка / М. Зобенко. – Львів : Видавництво М. П. Коць, 2003. – 170 с.

15. Гончар О. Вибрані твори: в 4 т. / О. Гончар. – К. : Сакцент Плюс, 2005. Т. 4. : Прапорonoсці. Письменницькі роздуми. – 2005. – 416 с. : фото.
16. Гончар О. Будьмо гідними святинь / О. Гончар // Київ. – 1993. – № 4–5. – С. 3.
17. Гончар О. Твори: в 6 т. / О. Гончар. – К. : Дніпро, 1979. Т. 5. – 1979. – 520 с.
18. Безхутрий М. Літа молодії: Спогади про Олеся Гончара / М. Безхутрий // Березіль. – 1996. – № 7 – 8. – С. 177.
19. Гончар О. Спогад про океан : новели : для ст. шкільн. Віку / О. Гончар. – К. : Веселка, 1995. – 398 с.
20. Гончар О. Далекі вогнища: нові твори / О. Гончар. – К. : Радянський письменник, 1987. – 287 с.
21. Гончар О. Твори: в 7 т. / О. Гончар ; передм. І. Драча. – К. : Дніпро, 1987. Т. 1. : Тронка; Бригантина. – 1988. – 487 с.
22. Гончар О. «Література – це те, що назавжди» / О. Гончар // Київ. – 1993. – № 4 – 5. – С. 114.
23. Гончар О. Нескорена Полтавчанка (Земля гуде): повість / О. Гончар. – К. : Молодь, 1965. – 232 с.

*Адже життя – це найперше
любов...: світ почуттів
у житті і творчості О. Гончара*

(Бібліографічна розвідка, 2013)

«... Данину юності віддали»

*Т*либинні витоки творчості Олеся Гончара беруть свій початок з його полтавської степової юні. «В літах дитинства, можливо, закодовано щось таке, що потім упродовж усього життя позначається на наших цілком «дорослих вчинках» [10; 59].

Ідеали, винесені з юнацьких літ, стали назавжди Олесевими дороговказами: «... кому потрібне оте майбутнє суспільство, новітній храм, якщо людина увійде в той храм духовно убогою, не здатною почувати глибоко, любити так, як любили раніш? Адже життя – це найперше любов...», – писав він у «Щоденнику» [13; 119].

Романтиком, літописцем чистих, щирих почуттів Олесь Гончар вважається давно і заслужено.

Ось рядки з листа Олеся, 16-річного студента газетного технікуму: «... я виношую одну тему – з студентського життя. Лякає те, що тут треба буде мені розробляти «проблеми» кохання. Малий досвід у цьому. Але все ж таки візьмусь» [3; 20].

Після технікуму юний журналіст працював у газеті. Нарешті, омріяний Харківський університет. Студентське щасливе життя, дружба, юнацьке кохання. Олесь Гончар здружився з Люсею Грапчевою.

Козельщина, редакція газети «Розгорнутим фронтом».
Зліва направо: М. Сич, О. Гончар, О. Юренко, В. Тараненко. 1933 р.

«Була така на нашому курсі, маленька, кругленька і дуже мила дівчина. Вродлива, гарно вихована – дочка інтелігентних батьків з-під Харкова, вона навдивовижу гарно ставилася до Олесья. Так само, як і він до неї. Вони становили чудову пару. Обоє темнорусі, просто, але чепурно одягались. Заради неї, здавалось, Олесь за перший солідний гонорар шкірянкою обзавівся. А головне – як зворушливо турбувалися одне про одного. І не приховували цього. Сиділи поруч і на занятті, і на зборах, і в бібліотеці. Він, бувало, так турботливо пригортав її полою своєї хромової шкірянки. Не соромились щирого першого кохання. Воно, певно, надихало його до творчості», – згадував їх однокурсник Микола Безхутрій [18; 172].

Однокурсниками Олесья були також Григорій Тютюнник, Олексій Коломієць, Дмитро Білоус, інші відомі в майбутньому письменники, літератори. Дещо старший від тих, хто прийшов до вузу зі шкільної лави, Олесь уже друкувався в періодиці. Одна з їх однокурсниць Ізіда Новосельцева (в майбутньому – перекладачка творів Олесья) згадувала: «Стрункий, тонкостанний, буйночубий – густе темне волосся було завжди відкинута назад, смагляволиций, з іскристо-карими очима, з чуйною, сяйною посмішкою юнак притягував захоплені погляди дівчат філологічного факультету. І захоплення дівчат не зменшувалось, а навпаки, тільки зростало від того, що Олесь був другом однокурсниці Люсі Грапчевої – маленької, тендітної, граційної, з великими синіми очима, розумної, скромної дівчини. Це була надзвичайно красива, гармонійна пара! Весь факультет милувався нею, милувався їхньою, палкою, незрадливою любов'ю. Вони – скрізь і завжди разом, завжди поруч: на лекціях і семінарах, в бібліотеці, в гуртожитку» [16; 207].

Пізніше Олесь Терентійович скаже: «Якби не Люся, не було б і Шури Ясногорської в «Прапорносцях». Справді,

згадаємо слова, вкладені Гончарем у вуста Юрія Брянського: «... три роки ми з нею сиділи поруч, на одній лаві. Ми вже так знали одне одного, що навіть думки одне одного вгадували безпомилково. Власне, у нас було не дві, а одна думка, поділена на двох. Я міг би кожен її погляд перекласти на мову і записати з точністю до єдиного слова. У нас не було мого і твого. У нас було тільки наше».

Юнацькі мрії, почуття, сподівання були перекреслені війною. Олесь і його однокурсники пішли добровольцями на фронт. Залишились лише світлі, студентські спогади, які передавались ним у поезіях:

*Первісного неба краса полуднева,
І вітер, і сонце, й зелені дерева!..
Кохана моя по іменню Людмила
Там щастя зі мною бурхливо ділила [8; 10].*

Жорстокі воєнні будні накладали свій відбиток на тон поетичних рядків, присвячених Людмилі, між закоханими пролягли довгі роки розлуки:

*Не пиши, не чекай, забудь.
В тилу іншого друга знайди.
Хай для вас повесні зацвітуть
Недоламані танком сади.*

*Нині ти не впізнала б мене.
Я не той, що студентом був.
Серце стало в мені кам'яне,
Слова ніжності я не забув [8; 10].*

Але юнацькому серцю важко уявити втрату коханої дівчини:

*Як прийду я з війни додому,
А ти віддана будеш другому,
Не схилюся я перед тобою,
Обіймуся з своєю журбою.*

*Та вийду я в поле широке,
Розкажу йому горе глибоке,
Піснями гіркими заллюся,
Додому прийду – засміюся!
Щоб не знав ніхто мої болі,
Я та вітер у чистому полі! [8; 11].*

Обнародувані лише 2000-го року щоденникові записи воєнних літ, дають нам можливість глибше пізнати особистість Олесь Гончара, вникнути в його думки, відчутти тодішній пульс фронтового життя, не ховати нічого – його мінусів, його плюсів. В далеких Карпатах, в словацькому селі Гринаві, де на два дні зупинилась військова частина, Олесь зустрів красиву молоду жінку Юлію, про що свідчать його записи, вміщені в книзі «Катарсис»:

«Дождь, ветер. Оставил Юлию на крыльце. Плачет и рвется от меня... За всю войну она, пожалуй, первая женщина, к которой у меня возникло не поверхностное, а глубокое настоящее чувство. Когда она плакала, мне тоже хотелось плакать. Хорошая добрая Юлия! Эти два дня были для меня днями такого счастья... я было вышел из войны в прелестный солнечный мир» [14; 95].

Потім була розлука, але Олесь пам'ятав про Юлію: «А думы все там, там... вижу Юлию, слышу ее нежный голос, пью, рыдая, слезы с ее глаз... Жить, жить с Ней. Бреду по пояс в болоте, в ночи, в лесу – а думаю о ней..., влекла меня ее неотразимая женственность...» [14; 96, 97].

Харків, грудень 1945 року. Університетський однокурсник Микола Безхутрий при зустрічі з Олесем запитав про Люсю Грапчеву: чи не чув, не бачив, чи не знає він чого-небудь про неї?

« – Вийшла заміж, – сказав Олесь і відразу перевів мову на щось інше. Важко було йому говорити про це.

– Ти розумієш, Миколо, якось по-дурному вийшло. Я розшукав Люсю. Та надало мені спробувати перевірити її

вірність. Чи пробачила б ти мені, запитав її в листі, коли б ти дізналась, що я мав на війні іншу? Вона сприйняла це за хитрування при зізнанні в провині, відповіла листом коротко й рішуче: ні! – і тут же, на зло мені, одружилася з інженером, завдяки якому вона вижила в війну і кому досі категорично відмовляла, чекаючи на мене...» [18; 174]. А за півроку до цієї розмови Олесь отримав від Люсі, як йдеться в записках: «... тяжелое письмо, ответ на мою исповедь о «грехах». Завидовать нечему» [14;105]. Про цю гіркоту повідав і у поетичних рядках:

*Недалеко від Братислави
Я одержав твого листа.
Спалахнули усі переправи
І немає уже моста
У минуле, у наше, в раннє,
Де були тільки ти і я.
Чую – інше якесь кохання
Вже шепоче твоє ім'я [9; 12].*

У книзі споминів про Олесь Гончара дружина Валентина Данилівна теж розповідає про цю маловідому сторінку з життя чоловіка, наводить текст листа Люсі Грапчевої Олесеві на фронт: «Після смерті Олесь, розбираючи архів, натрапила на її (Люсині – листи ще на фронт). Ті перші трикутники були сповнені ніжності до Олесь, палких обіцянок у вірності, а вже згодом, знайшовся в домашньому архіві і такий лист, датований 29.05.1945 року: «Если в твоём письме поняла все так, как и следовало, то мне кажется, что тебе хотелось бы знать, как отзовется во мне твоё известие о случившемся. (Очевидно, йдеться про кохання Олесь до словачки Юлії). Рада успокоить тебя: оно меня не удивило и не выбило из колеи, оно указало мне мою пристань. Я хранила для тебя «Небовый ключ» Украины, а подарю ему, моему хорошему, большому другу. Он будет счастлив знакомым тебе первым счастьем, а я –

чувством исполненного долга... Прощай, любимый, здравствуй, друг Олеся! Обязательно пиши. Люся!» [17; 4].

Послана долею дівчина

... Ти входиш до мого серця.

О. Гончар

Дівчині Валі Малій з передмістя Дніпропетровська, яка пережила гіркоту окупації, фортуна піднесла доленосну зустріч зі студентом-фронтовиком.

Валентина Данилівна Гончар, заповнюючи прогалину в біографії письменника, згадує: «Для мене найголовнішим було знайомство з моїм майбутнім чоловіком... Коли з'явився в грудні 1945 року на факультеті Олеся, я навчалася тоді на третьому курсі філфаку. Його з'ява справила справжню сенсацію. Тоді після війни хлопців на факультеті майже не було – один, два, три... та й по тому. Фронтовик, красень, пише вірші... Чим не ідеал для кожної дівчини, яка мріє про лицаря на білому коні, свого обранця, того єдиного, що на все життя...

Дівчата з нашого відділення й старші курсом у нього платонічно закохувались, без надії на взаємність. Одна з моїх близьких подруг по курсу переповнена емоціями, якось зізналася мені: «Я ладна за нього навіть померти...». На перервах між лекціями дівчата блукали коридорами корпусу із сподіванням зустріти його...

На моєму шляху Олеся ніде не траплявся. Та одного разу ми з ним опинилися віч-на-віч, сам на сам.

Немає таких слів, щоб описати те почуття, що враз спалахнуло в моїй душі. Це було щось досі незвідане... В душі загорілись іскри, які мене пройняли, пронизали наскрізь

струмом найвищої напруги. Це був вибух, вибух нечуваної сили. Той мій стан – він був за межами людської мови. Я сприйняла це як дар небес» [17; 4].

Валя була зачарована Оле-сем: «Дивне незнане почуття охопило душу... Справжнє кохання – ось воно, стоїть поруч зі мною і... вглядається в мої очі, намагається одночасно вловити стукіт наших двох сердець... У ті щасливі миті я сама себе не впізнавала, ніколи і в гадці не мала, що може з людиною трапитися така зміна. Все довкола набуло

іншого забарвлення, світ став іншим, і я не та... Та й чи можливо всі мої почуття перевести на людську мову? Між нами з'явилася тільки мова сердець...» [17; 1,4]. В одному з інтерв'ю газеті «Молодь України» Валентина Данилівна зізнається: «Зі мною сталося те, що називають коханням з першого погляду. А був же в мене друг, як самій здавалося, я його любила, а може, – то просто захоплення. Проте Оле-севі довелося воювати з ним за мене. До речі, їх обох звали однаково – Сашко» [28; 3].

Валентина Данилівна продовжує: «Кілька місяців тому (у січні 1998 р.) близько 50 листів Гончара передала мені дружина Василя Бережного (його університетського і фронтового друга). Для мене в тих листах відкрилося багато нового про життя Олеся. Скажімо, вразила така деталь. Через тиждень після того, як ми познайомилися, він написав Бережному: «Очевидно, я оженюся». У нас тоді про це ще й мови не було, ще з'ясовувались стосунки з тодішнім моїм другом, а Олесь Терентійович уже все вирішив. Що це – самовпевненість, закоханість, віра в нашу любов?» [28; 3].

Подаємо дослівно текст Олесевого листа (він на це заслуговує!) Василеві Бережному: «Я, очевидно, оженюся, бо ночі дуже чудесні, дуже запашні, і я зустрічаю світанки в саду. А вдень ходжу не по землі, а бреду весь час в рожевому океані по саму шию. Він затопив усю землю і хлюпає, хлюпає весь час вище пліч духмяними хвилями. Це буде велике щастя, або розчарування назавжди. Але ні, не може бути розчарування. Я зачарований наскрізь, в крові, навік» [3; 53].

Потаємне Олесь довіряв «Щоденнику»: «Боже, яке це щастя – бути закоханим! Як людина одразу кращає в усюму, стає великодушною, проникливою, терпимою, проймається мудрістю доброти... Наскільки чуйніша до всіх стає вона при цім святі душі, як легко їй дається бути щедрою і справедливою; вона оцінить прекрасне, побачить суттєве, оте, що сяє в людині, а дрібне вона вибачить, а гидке відсторонить, делікатно відкине з усмішкою...

Тільки щастя материнства, мабуть, може зрівнятись з любов'ю закоханості. Ось чому людині в цім душевному злеті приходиться бажання вершинне, божественне – розстанути, зникнути, розсіяти любов'ю, стати нематеріальним, як сяйво, що ореолом окутує любиму істоту, струменить ізлюбимих очей...

Як уміють промовляти очі людські, тіло людське, рука того, хто вас любить, – ніякі слова не в змозі того передати» [13; 183].

Олесь Гончар і Валентина Мала поєднали свої долі 1947 року. Тоді ж Валя отримала від чоловіка дорогу для обох книгу «Земля гуде» з дарчим написом зі словами ніжності: «На згадку про дні, коли надворі сніжно, а в хаті ніжно, коли за вікном осінь, а в нас – весна. Моїй коханій дружині. Олесь. 18 листопада 1947 року» [17; 4].

Фреска про любов

Новела, чиста й прозора,
як гірське озеро.

М. Шумило

Минула війна, ще боліли рани на тілі і на душі, ненависть ще ділила землю і народи, як гостре лезо, а в українській літературі з'явилася новела двадцятивосьмирічного Гончара «Модри Камень» (1946) – фреска про любов, яка не знає кордонів і єднає закохані серця всупереч війнам, заборонам. Йшлося про чисте кохання дівчини-словачки і українця-визволителя, ця «єдина ява у великій драмі війни», закликала до порозуміння між народами.

Повоєнною музикою звучали рядки : «Дзвенить весна, гуде зелений дуб на згір'ях, і облизане каміння сміється до сонця. Високе небо над тобою гуде од вітру, мов блакитний дзвін» [4; 45].

Автор запрошує читачів слухати свої душі і відчутти, як в обпаленій війною святості воскресає перша парость любові, ніби промовляє: «Люди, збережіть над землею чисте небо, як дарований з раю блакитний дзвін». Блискучою знахідкою письменника є уявний діалог юнака і дівчини, всі репліки належать юнакові, а «голос» Терези «звучить» лише в його душі, бо дівчина живе в його пам'яті. Основний зміст новели: таїна самої людини. Молодий солдат,

на якусь мить вийшовши з пекла війни, зачаровано зупинився перед дівочою красою, увібрав її у свою душу.

На жаль, в Україні кинулися глушити цей «блакитний дзвін», суворо судити і молодого письменника, і вистраждану в слові, поранену війною любов. Говорили, що Гончар проповідує зраду Батьківщині, адже любити іноземку заборонено законом.

Олесь Терентійович був на межі самогубства. Він пройшов через пекло війни і вийшов з нього чистим душею і помислами, і раптом отакі звинувачення у зраді батьківщини. У листі до друга він писав, що може б і пішов з життя, «якби не дівоче плече, на яке я сперся...» [28; 3].

У «Письменницьких роздумах» читаємо: «... наді мною несподівано гримнула гроза. Та ще й яка! Оповідання «Модри Камень» було надруковане, і оскільки в ньому йшлося про почуття кохання, що спалахнуло у радянського солдата до дівчини-словачки (тобто іноземки!), то авторові оповідання одна з республіканських газет одразу ж висунула тяжке звинувачення... від автора одвернулися навіть деякі вчорашні друзі... Серед тих, хто не зрікся, була також одна дівчина, котра згодом стала моєю дружиною» [16; 343]. І тоді на захист О. Гончара став П. Тичина, який назвав учорашнього фронтовика «молодою славою нашою» і поставив його ім'я поруч з іменами української світової класики. На пленумі Спілки письменників України у вересні 1947 року поет сказав: «Гончар як письменник має далекоглядне око, непомильний слух, високе патріотичне серце... його новели такі ж самі сильні, як і його більші речі. Наприклад, його новела «Модри Камень» багато чим споріднена з такими творами наших славних попередників, як «Макар Чудра» М. Горького, «Дебют» М. Коцюбинського, «Пісня пісень» Шолом-Алейхема. Порятунком прийшов із виходом у Києві роману «Альпи», що мав величезний успіх.

«Різні... мови – почуття одні»

Олесь Гончар шукає сильне, поетичне, непокірне, бунтівливе, незапльомане, піднесене, красиве, творче в людині.

Г. Ломідзе

Н овела «За мить щастя» писалася, коли в літературу прийшло більше трагічної правди про війну, вона сповнена болю, суперечностей. Задум новели у Гончара виник у далекій Бірмі. Тамтешні молоді солдати з автоматами і храми-пагоди, що нагадують оповідачеві «стоги жовтогарячого жнив'яного блиску», стали імпульсом спогаду про давню історію.

В основі твору – конфлікт між безоглядною любов'ю і військовим обов'язком, мрією двадцятилітнього солдата Сашка Діденка про щастя і жорстокою реальністю війни. Воїни-переможці в перше повоєнне літо волею долі затрималися тимчасово в Угорщині. Передчуттям щастя живуть молоді солдати: «там кожного з нас жде любов...» [2; 258]. Раптовий і потужний спалах почуттів між солдатом-артилеристом Сашком Діденком і його несподіваною коханою, угоркою Лорі, яку він зустрів на жнив'яному полі: «... вона, ця любов несподівана,

з'явилась, мов з неба, і сонячним духом снопів – подихом самого життя – тебе обдала, сп'янила навіки...» [2; 268].

*Різні наші мови,
Почуття одні... [9; 14].*

Сашко перебуває у полоні щасливої миті, для нього відкрився, безмежний світ любові: «наче напоєний чарами, тільки й жив він тепер своїми золотими видіннями, її красою...» [2; 264].

*Я без тебе не можу бути,
І з тобою не можу теж! [7; 89].*

Але за вбивство чоловіка Лорі Сашка будуть судити. Він на гауптвахті, чекає вироку:

*Хто нас і чим розгородить,
Ким заборонена ти?
Суд? Окрім суду природи,
Я всі зневажаю суди[9; 18].*

Перед закоханими постає суворий закон, моральність, умовність. Сашко і Лорі бунтують, захищаючи своє природне право на щастя. Особливо бунтує Сашко, заперечуючи бездушний закон: «Проти любові закон? Не може бути такого закону!» [2; 264].

Бунтує його кохана Лорі, відкрито визнаючи своє грішне кохання.

«Omnia vincit amor! (Любов перемагає все!), – звернувся священик до розлюченого натовпу, який здійснив би самосуд над Ларисою» [2; 265].

«Оце жінщина! Ось за кого варто в огонь і в воду! – так говорилось про неї коло гауптвахти. Спалахнула, мов полум'я, зневажила всі умовності, безоглядно віддала солдатові свою любов. Хіба не здобула перемогу над своїм рабством сімейним, хіба не довела, збунтувавшись, що свобода й любов для неї понад усе?!» [2; 264].

«Не кожному таке випадає, – казали Діденкові друзі. – Це тобі нагорода за все! Орден вічного щастя, – жартував котрийсь» [2; 264].

На єдиному побаченні – після фатального дня – Сашко звертається до жінки з найніжнішими словами: «Вартові... чули то голос її, що лебедів щось ніжне, то голос його, повен жаги і пристрасті:

– Зіронько моя! Циганочко! Ясонько! Оченя моє каре, щастячко рідне моє!..

Де й бралися в нього, грубого артилериста, ці слова-пестощі, ці ласкаві співи душі, співи до неї, єдиної, що піднесла його своєю любов'ю на якісь досі не відомі верхогір'я...» [2; 267].

В кінці 80-х рр. з'являється новела-спогад письменника «Плацдарм» про свого земляка, фронтового товариша Івана Артеменка, який загинув двадцятилітнім. Олесь Гончар залишається вірним собі: він возвеличує тих, які несли в собі світло. Душа молодого солдата, попри всі воєнні випробування, живе, прагне добра, щастя, любові. І вона перемагає! Івану «зazorіло» кохання до мадярської дівчини у пеклі боїв, на плацдармі:

«Хіба міг думати солдат, що плацдарм так його ошасливить? Хіба міг передчути Іван, де й кого покохає, хіба міг знати, що явиться йому таке яснолице дівча за темним оцим Гроном... В далекім краю зустрів своє перше кохання... Сам незчувсь, як зародилось кохання, бо хіба ж не так зветься оцей стан постійної піднесеності, щасливої наповненості душі...» [6; 96].

Зі щемом у душі спостерігали солдати за цією юною парою, всіляко оберігаючи їх: «... як він змінився, закохавшись на плацдармі, тепер навіть запитань не виникало, чим він завабив оте чарівне мадярське дівча. Своєю поетичною душею заповнив, чистою й непорочною, своїми усмішками, які... променилися такою веселою силою життя» [6; 98].

Та... вогневі сад під шаленим артобстрілом («пелюстки сипались просто на розпечені жерла мінометів»), і в тому саду назавжди залишився Іван, про смерть якого дівчина так і не дізнається. «Людині завжди важко розставатися з життям та стократ важчим є це розлучення для душі молоді, не нажитої, коли... світ тобі гасне саме тоді, коли тебе десь чекає любов» [6; 100].

«Душа твоя повна світла...»

*Гончар – художник світла,
його дослідник, зображувач і поет.*

М. Бажан

Вставна лірико-романтична новела-притча в романі «Берег любові» є рідкісним за своєю силою «твором у творі», де «краса форми та філософічність змісту перебувають між собою у гармонійному зв'язку», – відмічає літературознавець А. Погрібний [34; 191].

Йдеться у ній про знаменитого римського поета, «співця любові і співця богів», Публія Овідія Назона, який з волі імператора, опинився серед дикої природи і напівдиких людей. Спочатку ми бачимо поета на фоні суворої зими у великому розпачі. А приходять весна – і Овідій зустрічається з юною степовою красунею, мріє, щоб вона покохала його.

Поетові хочеться любові – і вона приходиться. Дівчина признається співцеві: «Душа твоя повна світла. До чого торкнешся словом – всюди з'являється краса, мій степ від неї розквітає... Природно за це кохати» [11; 224].

Ми бачимо залюбленість дівчини Кигитки в незвичайність, неповторність поета. Вона допомогла йому відчувати, що світ навколо прекрасний, Овідій «почував, як вона свої-

ми піснями відроджує його. Чув, як кров починає нуртувати в жилах гаряче і молодю» [11; 224].

Співець, зачарований любов'ю юної степовички, вражений її піснями, перетворюється в сміливого і гордого поета. Кигитка своєю ніжністю дарувала могутність його серцю. Овідій проголошує: «Риме і ти Октавіане Августе! Вщент розлетяться, твої легіони, а пісня її все переживе!» [11; 224].

«Поруч – кохана дружина»

*Якщо не можеш ошасливити
людство, ошаслив хоч свою
дружину.*

О. Гончар

**Олесь Гончар з дружиною
Валентиною і донькою
Людмилою біля Троїцького
собору в Новомосковську.
1954 р.**

Так вийшло, що Олесь Гончар не присвятив дружині Валентині Данилівні жодного свого твору. Немає й героїнь, де б вона була прототипом. Але в багатьох його новелах, повістях, романах розлито те світле, сонячне і добре, що гріло його майже всі п'ятдесят років їхнього спільного подружнього життя. Найкраще це відображено у найбільш автобіографічному романі «Твоя зоря».

Олесь Терентійович виписав благородне сімейне кохання Кирила і Софії Заболотних, не остуджене літми. Навіть у зовнішності, зовнішніх проявах почуттів – гармонія, що гарно видно зі спільного подруж-

нього портрета, ніби списаного з Гончарів: «Він високий, елегантно вбраний, з іскрами сивини на скронях, з поглядом веселим, зичливим, відкритим. Мадам його ростом невеличка, тримається просто, але з гідністю, вона гарна собою... Коли вона легким доторком поправляє чоловікові на грудях краватку чи якусь там застібку, дивлячись на нього ніжно, мов перед розлукою, в ній з'являється щось молоде, дівоче, видно, що не спопелилась душа в оцій жінці, ще не почуває на собі тягара літ її стрункенька, доладна постать... Нема в ній претензії, а надто ж очі в цеї Заболотної: коли, хвилюючись, зведе їх угору, на чоловіка, вони стають сяючі, просто розкішні...» [10; 40]. Цитуємо роман далі: «Взаєминами своїми подружжя Заболотних іноді мене просто зворушує. За жартами, за іронією, за якимись навіть псевдосварками вчувається глибінь справжнього почуття. Щораз помічаєш, як вони дорожать одне одним...» [10; 228].

І, ніби дорікаючи самому собі, автор пише у творі: «... далеко не завжди бував достатньо уважним до неї, прикрощів завдавав, навіть не помічаючи цього... Скільки разів забував на роботі за службовими клопатами навіть зателефонувати їй, запізнювавсь, а вона людина найближча, найвідданіша в цей час ждала тебе і навіть не завжди вважала за потрібне потім тобі дорікнути... Є люди ніби одного-єдиного почуття, і були б вони, може, навіть примітивні у своїй одноемоційності, якби це почуття не було любов'ю!...» [10; 317].

Зі сторони було найкраще видно почуття головного героя: «Соню, за що він вас так любить, цей ваш Заболотний? Чим ви його заповнили?» [10; 290].

Зважаючи на автобіографічність роману, процитуємо рядки «Щоденників» письменника, писані в останні роки його життя: «Валя приїхала... Сьогодні чомусь дуже хотілось, щоб вона з'явилась... І вона почула! Я був майже певен, що вона почує, і серце бач не помилилось. Як і тоді, коли, глянувши випадково з вікна бібліотеки, вперше по-

бачив її в гуртику дівчат, юну, весняну... «Оце твоя доля!» Так і сталось. Дякую долі й сьогодні, коли гони життєві перейдено і вже невідомо, скільки зосталось... Якби хотілося, щоб життя її не кривдило, як мене не стане. Вона ж така людяна, прекрасна!» [13; 284].

«Прекрасна любов між молодими в юності, але ще прекрасніше це почуття, якщо люди, пронісши його через усе життя, зберегли це в собі й наближаючись уже до могили. Коли все плотське уже відшуміло, як злива весняна, але ще більше зміцніло духовне, оте найвище, що єднає обох до останнього подиху» [12; Т. 3, 464].

Один з друзів сім'ї Гончарів писав: «А перед моїм духовним зором постають образи подружжя Гончарів – Олеся Терентійовича і Валентини Данилівни. І зринають рядки з мого-таки сонета:

... не часто

Таку побачиш вірність – символ щастя, –

Від чого легше в цьому світі жити [16; 65].

На запитання чи була вона щаслива у шлюбі з Гончарем, Валентина Данилівна відповіла: «Можна бути щасливою хіба що в окремі дні, а скоріш за все – в окремі години чи навіть хвилини. За великим же рахунком, незважаючи на безліч труднощів і проблем, що були в моєму житті, було багато й того, що можна назвати щастям.

Бути дружиною Гончара – непросто. Може, це ще й залежало від мого характеру, бо я завжди багато брала на себе» [28; 3].

Перекладачка творів письменника І. Новосельцева, яка часто бувала у домі Гончарів, захоплювалася цією жінкою: «Валентина Данилівна Гончар. Про цю жінку можна написати поему... Берегиня Олесевого дому. Берегиня Олесевої творчості, Берегиня його дітей, онуків, літературної спадщини. Вона зібрала всі свої сили, всю мужність свою і віддано, не покладаючи рук клопочеться про збереження його пам'яті у віках» [16; 218].

АФОРИЗМИ О. ГОНЧАРА ПРО ЛЮБОВ

Олесь Гончар з дружиною Валентиною і донькою Людмилою біля Троїцького собору в Новомосковську. 1954 р.

«... творчість – це передовсім людяність і любов» (07.10.1992);

«Суть людини найбільше виявляється якраз у її здатності любити, кохати. Почуття любові найвище з усього, на що тільки спромоглася мати – природа... Не вірте, друзі, якщо Вам кажуть, що кохання буває нещасливим. Кохання – це завжди щастя!» [1; 42];

«... часом кажуть мені: ти ще молодий. Відповідаю:

– Мене любов робить молодим!» (15.03.1979);

*«... дивлюсь на неї і думаю: ось хто зітканий
весь із любові! Найвищим цим даром – да-
ром повної самовіддачі – Валя володіє від
природи, в цьому її вся вдача, вся душа, все
її життя» (02.05.1979);*

*« ... життя... тримається на людяності,
на гідності, на любові!»;*

*«... досить бути любленим хоч однією
людиною, щоб почувати себе щасливим»
(31.03.1972);*

*«Кохання – це трепетне почуття, що з
ним може зрівнятись, коли воно справ-
жнє і чисте! Мабуть, тільки почуття
материнства» (23.04.1965);*

*«Від любові, як і від голоду, в аптеці та-
блеток нема!» [1;70].*

Література

1. Гончар О. Далекі вогнища : нові твори / О. Гончар. – К., 1987. – 287 с.
2. Гончар О. За мить щастя / О. Гончар // Спогад про океан : новели / О. Гончар. – К., 1995. – С. 258, 264, 265, 267, 268.
3. Гончар О. Т. Листи / О. Т. Гончар ; упоряд. В. Д. Гончар, Я. Г. Оксюта. – К., 2008. – 431 с.
4. Гончар О. Модри Камень / О. Гончар // Спогад про океан : новели / О. Гончар. – К., 1995. – С. 45.
5. Гончар О. Т. Письменницькі роздуми / О. Т. Гончар // Твори : в 7-ми т. – К., 1988. – Т. 6. – С. 654–666.
6. Гончар О. Плацдарм : новела / О. Гончар // Гончар О. Далекі вогнища : нові твори / О. Гончар. – К. : Радянський письменник, 1987. – С. 93, 96, 98, 100.
7. Гончар О. Поетичний пунктир походу : поезії / О. Гончар. – К., 2000. – 120 с.
8. Гончар О. Тайни з праночі : з рукописної спадщини / О. Гончар // Вітчизна. – 2000. – № 5–6. – С. 10, 11.
9. Гончар О. Тайни з праночі : з рукописної спадщини / О. Гончар // Вітчизна. – 2000. – № 7–8. – С. 12.

10. Гончар О. Твоя зоря : роман / О. Гончар // Вибране / О. Гончар. – Харків : Прапор, 2008. – С. 40, 59, 228, 273, 290, 317.
11. Гончар О. Фантазія місячної ночі / О. Гончар // Твори : у 6-и т. / О. Гончар. – К., 1979. – Т. 6. – С. 219–224.
12. Гончар О. Т. Щоденники : у 3-х т. / О. Т. Гончар : упоряд., підгот. текстів В. Д. Гончар. – К. : Веселка, 2002–2004. – Т. 1. : 1943–1967. – К., 2002. – 455 с.
Т. 2. : 1968–1963. – К., 2003. – 607 с.
Т. 3. : 1984–1995. – К., 2004. – 606 с.
13. Гончар О. «Берегти світло в душі»: про віру та сім'ю : із щоденникових записів / О. Гончар; упоряд. Гончар Л. О. – К. : Веселка, 2011. – 223 с.
14. Гончар О. Катарсис / О. Гончар. – К. : Український світ, 2000. – 136 с.
15. Гончар В. Д. «Я повен любові...». Спомини про О. Гончара / В. Д. Гончар. – К. : Сакцент плюс, 2008. – 488 с.
16. Вінок пам'яті Олеся Гончара : спогади. Хроніка / упоряд. В. Д. Гончар, В. Я. П'янов. – К. : Український письменник, 1997. – 453 с.
17. Гончар В. «Я повен любові...» / В. Гончар // Літературна Україна. – 2008. – 3 квіт. – С. 1, 4.
18. Безхутрий М. Літа молодії : спогади про Олеся Гончара / М. Безхутрий // Березиль. – 1996. – № 7–8. – С. 172–174.
19. Віценя Л. Його любов болить і після смерті / Л. Віценя // Зоря Полтавщини. – 2005. – 13 лип. – С. 3.
20. Гороховский А. Олеся Гончар. Дневник : вдова В. Гончар представила выдержки из дневников О. Гончара, многие из которых публикуются впервые / А. Гороховский // Факты. – 2003. – 3 апр. – С. 10.
21. Гримич Г. «Який чоловік, така й жінка...» / Г. Гримич // Слово Просвіти. – 2011. – 14–20 лип. – С. 13.
22. Дроздовський Д. Вивчення екзистенціалізму : компаративний аспект. На матеріалі новел «За мить щастя» та «Залізний острів» Олеся Гончара / Д. Дроздовський // Дивослово. – 2012. – № 9. – С. 28–33.
23. Духовний посил Олеся Гончара (за матеріалами «Щоденників» письменника) / автор і упорядник М. Степаненко. – Полтава, 2009. – 60 с.
24. Жулинський М. Духовний провідник України, або Чим трепетав дух О. Гончара / М. Жулинський // Урядовий кур'єр. – 2008. – 23 квіт. – С. 17.
25. Загайко П. Добром зігріте серце / П. Загайко // Зоря Полтавщини. – 1998. – 3 квіт. – С. 4.
26. Марко В. Новели Олеся Гончара «Модри Камень» і «За

- мить щастя» : концептуальні коди / В. Марко // Дивослово. – 2009. – № 12. – С. 44-47.
27. Мельничук А. Олесева Берегиня / А. Мельничук // Жінка. – 2012. – № 8. – С. 14-15.
28. Михайленко А. Космос і земля його душі / А. Михайленко // Молодь України. – 1998. – 2 квіт. – С. 3.
29. Фащенко В. Новелістичний епос Олесь Гончара // У глибинах людського буття : літературознавчі студії / В. Фащенко. – Одеса : Маяк, 2005. – С. 413-436.
30. Новосельцева І. Спогади перекладачки / І. Новосельцева // Вінок пам'яті Олесь Гончара : спогади. Хроніка. – К., 1997. – С. 207-218.
31. Оксюта Я. Захисник духовних скарбів / Я. Оксюта // Урядовий кур'єр. – 2008. – 9 лют. – С. 8-9.
32. Параскевич П. Книга, сповнена любові : [“Я повен любові...”. Спомини про О. Гончара. – К. : Сакцент плюс, 2008] / П. Параскевич // Вивчаємо укр. мову та літературу. – 2009. – № 2. – С. 35-37.
33. Переверзева О. Валентина Гончар : муза знаменосца / О. Переверзева // Женский журнал. – 2004. – № 1. – С. 108-113.
34. Погрібний А. Олесь Гончар : нарис творчості / А. Погрібний. – К. : Дніпро, 1987. – 242 с.
35. Степаненко М. Випробування любов'ю / М. Степаненко // Слово Просвіти. – 2011. – 14-20 лип. – С. 13.
36. Тарасюк Г. Сім'я: опора і надія / Г. Тарасюк // Літературна Україна. – 2008. – 3 квіт. – С. 6.
37. Феномен Олесь Гончара в духовному просторі українознавства : зб. наук. ст. / за ред. М. І. Степаненка, В. А. Мелешко. – Полтава: АСМІ, 2008. – 456 с.

Високих літ високий лет

(Коментований бібліографічний покажчик, 2008, 2017)

Видання творів Олеся Гончара

*...Україна – незалежна, сильна,
горда – то була і назва, і суть
найзаповітнішої книги, над
творенням якої працював до
останньої хвилини Олеся Гончар.*

А. Погрібний

*Дякувати Богові, я належу до тих,
кого читають. І читають глибоко.*

16.05.1995, "Щоденники"

Твори : у 12-ти т. – К. : Наукова думка, 2001–2012.

Т. 1: Прапорonoсці; Поезії; Коментарі / упоряд. та комент. С. А. Гальченка. – 2001. – 576 с.

Т. 2: Земля гуде; Партизанська іскра; Микита Братусь; Щоб світився вогник; Оповідання з циклу "Південь"; Коментарі / упоряд. С. А. Гальченка. – 2002. – 512 с.

Т. 3: Таврія; Перекоп; Коментарі / упоряд. В. Г. Донченко. – 2003. – 680 с.

Т. 4: Людина і зброя; Циклон; Коментарі / упоряд. В. Г. Донченко. – 2004. – 624 с.

Т. 5: Тронка; Собор; Коментарі / упоряд. та комент. С. А. Гальченка. – 2005. – 576 с.

Т. 6: Бригантина; Берег любові; Коментарі / упоряд. та комент. О. І. Гожики. – 440 с.

Т. 7: Твоя зоря; Далекі вогнища; Спогад про океан; Коментарі / упоряд та комент. С. А. Гальченка. – 2008. – 560 с.

Т. 8: Мала проза; Коментарі / упоряд та комент. Н. Г. Баштової. – 2009. – 496 с.

Т. 9: Кн. 1 : Публіцистика / упоряд. та комент. В. М. Галич, О. А. Галич. – 2012. – 887 с.

Т. 10: Листи / упоряд. та комент. Я. Г. Оксюті. – 2011. – 808 с.

Твори : в 7-и т. / примітки Г. В. Ковалю – К. : Дніпро, 1987–1988.

Т. 1: Фронтові поезії; Прапорonoсці : Трилогія; новели. – 1987. – 550 с.

Т. 2: Таврія : роман; Перекоп : роман. – 1987. – 717 с.

Т. 3: Земля гуде : повість; Партизанська іскра : кіноповість; Микита Братусь : повість; Щоб світився вогник : повість; Оповідання з циклу “Південь”. – 1987. – 717 с.

Т. 4: Людина і зброя : роман; Циклон : роман. – 1987. – 589 с.

Т. 5: Тронка : роман у новелах; Бригантіна: повість. – 1988. – 487 с.

Т. 6: Берег любові : роман; Оповідання; Статті. – 1988. – 703 с.

Т. 7: Собор : роман; Твоя зоря : роман. – 1988. – 656 с.

Твори : в 6-ти т. – К. : Дніпро, 1978–1979.

Твори : у 2-х т. / вступ. стаття М. Бажана. – К.: Дніпро, 1983.

Т. 1: Людина і зброя. Циклон : романи. – 583 с., 1 л. портр.

Т. 2: Тронка. Твоя зоря : романи. – 645 с.

Твори : в 2-х т. – К. : Наукова думка, 1993.

Вибрані твори : у 4-х т. – К. : Сакцент Плюс, 2005.

Т. 1: Тронка. Собор. Кресафт. – 2005. – 544 с.

Т. 2: Циклон. Твоя зоря. Микита Братусь. Далекі вогнища. – 2005. – 736 с.

Т. 3: Людина і зброя. Чорний Яр. – 2005. – 320 с.

Т. 4 : Прапороносці. Письменницькі роздуми. – 2005. – 416 с.
Вибрані твори. – К. : Сакцент Плюс, 2004. – 512 с.
Вибрані твори. – К. : Дніпро, 1971. – 814 с.
Вибрані твори. – К. : Дніпро, 1968. – 814 с.
Вибране. – К. : Рад. письменник, 1948. – 446 с.

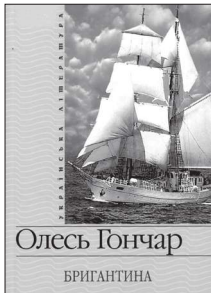
ОКРЕМІ ВИДАННЯ ТВОРІВ

Берег любові : роман; Бригантина : повість / вступ. стаття М. Братана. – Сімферополь : Таврія, 1981. – 415 с. : іл., 1 л. портр.

Берег любові : роман. – К. : Радянський письменник, 1976. – 227 с.

Події твору відбуваються на півдні України. В центрі оповіді – доля старого моряка Андрона Ягнич та його юної племінниці медсестри Інни Ягнич, історія її кохання.

Бригантина : повість. Оповідання. – Х. : Фоліо, 2006. – 383 с. – (Українська література).

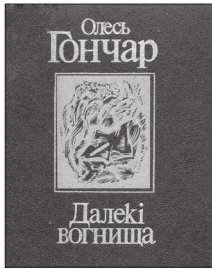
Бригантина : повість / вступ. стаття Л. М. Коваленка. – К. : Рад. письменник, 1980. – 208 с. : іл. – (Шкільна бібліотека).

Повість присвячена проблемі виховання т. зв. "важких" підлітків. Піднімаються питання захисту природи, збереження в людині моральної чистоти.

Гори співають : оповідання. – К. : Веселка, 1995. – 207 с.

Далекі вогнища : нові твори. – К. : Рад. письменник, 1987. – 287 с.

До книги увійшли ряд оповідань та дві повісті. Їх

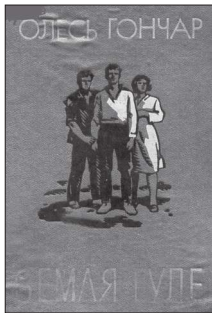

герої потрапляють у надзвичайно драматичні ситуації, для виходу з яких потрібне велике напруження моральних і фізичних сил.

Земля гуде : повість: для серед. шкіл. віку / худож. Л. І. Резниченко. – К. : Веселка, 1979. – 150 с. : іл.

Нескорена Полтавчанка (Земля гуде) : повість. – К.: Молодь, 1965. – 232 с. – (Герої. Роки. Звершення).

У творі йдеться про події Великої Вітчизняної війни в окупованій Полтаві, про підпільну комсомольсько-молодіжну групу, яка діяла у місті, та її керівника – Лялю Убийвовк, якій у 1965 р. було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Катарсис. – К. : Український світ, 2000. – 136 с. : фот. – (Український портрет).

Це щоденникові записи воєнних літ (1943–1945), де ст. сержант О. Гончар розповів про свою військову одісею – шлях добровольця Харківського студбату, воїна і старшини мінометного підрозділу, про перипетії воєнних літ, про руйнівну силу війни. Поданий також тріалог, де з В. Д. Гончар, дружиною письменника, розмовляють І. Драч та В. Абліцов.

Людина і зброя : роман. – К. : Український письменник, 1994. – 287 с. – (Шкільна бібліотека).

Людина і зброя : роман. – Дніпропетровськ : Промінь, 1989. – 309 с. : іл. портр.– (Доблесть).

Людина і зброя : роман. Прапорonoсці : трилогія. – К. : Дніпро, 1984. – 719 с. – (сер. “Звитяга”).

Людина і зброя : роман / передмова О. Кундзіча. – К. : Молодь, 1978. – 334 с. : л. порт. – (Шкільна бібліотека).

Твір удостоєний Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка у 1962 р. У ньому відтворені події найтяжчого етапу Великої Вітчизняної війни – її перших місяців.

Перекоп : роман. Чотири шаблі : роман. – К. : Український центр духовної культури, 1998. – 504 с. – (Український історичний роман).

Перекоп : роман. – К. : Дніпро, 1987. – 329 с.

Роман присвячений подіям громадянської війни в Україні.

Поетичний пункт походження поезії. – К. : Видавничий центр “Просвіта”, 2000. – 120 с. : фот.

Все, що довелось пережити автору на нелегких воєнних дорогах, зафіксовано у його фронтових віршах, які вперше оприлюднені у збірнику.

Прапороносці. Собор : посібник для 11 класу. Біографія письменника. Стислий переказ творів. Аналіз текстів. Загальний аналіз творчості письменника. Зразки учнівських творів. – Харків : Ранок, 2001. – 80 с. – (Літературна крамниця).

Прапороносці : трилогія : для ст. шк. віку / післяслово В. К. Ковалю; худож., оформл. М. С. Пшінки. – К. : Веселка, 1995. – 463 с. : іл.

Прапороносці : трилогія / вступ. стаття Л. Новиченка ; худож. В. І. Лопата ; портр. роботи худож. М. Н. Гроха. – К. : Дніпро, 1981. – 471 с. : іл.

Трилогію складають книги: “Альпи”, “Голубий Дунай”, “Злата Прага”. Це правдивий автобіографічний твір про події Великої Вітчизняної війни. В ньому відтворені народний характер, наш національний менталітет, гуманізм душі українця, героїка в борні за свободу, всенародна думка про долю планети і людства, тема боротьби з фашизмом.

Собор : роман. – К. : Веселка, 1992. – 286 с. : іл. – (Шкільна бібліотека).

Собор : роман. – К. : Дніпро, 1989.– 270 с.

Собор : роман. – К. : Радянський письменник, 1968. – 319 с.

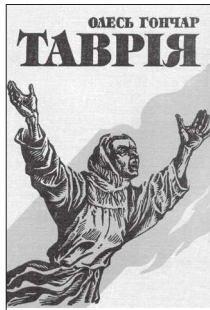
На християнський храм, збудований козаками після розгрому Січі і який є втіленням високого духу народного, досягнули ідеологи бездуховності, кар'єризму. Вони хочуть перетворити його на кафе, осереддя перекачування грошей. Цьому протистоять сміливці.

Цей роман посягнув на основи системи. У ньому – конфлікт режиму з народом, конфлікт творців і руйначів, конфлікт народу-будівничого і системи-браконьєра.

Спогад про океан : новели / упоряд. В. Д. Гончар; передм. Я. П. Гояна; худож. О. В. Штанко. – К. : Веселка, 1995. – 398 с. : іл.

Книга складається з новел, що увійшли до золотого фонду національного письменства: "Модри Камень", "Весна за Моравою", "Маша з Верховини", "Кресафт", "Геній в обмотках", "Чорний Яр" та інші.

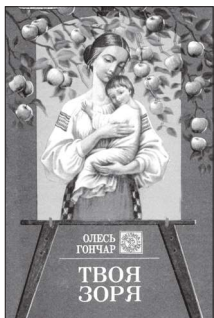

Таврія : роман / іл. художника Лопати В. І. – К. : Дніпро, 1980. – 329 с. : іл.

Змальовані події 1914 р. Селяни з рідної Полтавщини змушені податися в Кяховку на ярмарок батраків. В тяжкій праці марнують вони свої кращі роки. Стихійний виступ заробітчан переростає в організований страйк. У творі показане зростання самосвідомості селян.

Твоя зоря : роман : для ст. шкільного віку / передм. А. Г. Погрібного; худож. О. В. Штанько. – К. : Веселка, 1993. – 383 с. : іл. – (Шкільна б-ка).

Твоя зоря : роман. – К. : Дніпро, 1985. – 368 с.

Твоя зоря : роман. - К. : Радянський письменник, 1980. – 359 с. : іл.

У 1981 р. роман відзначений Державною премією СРСР. Читачів не залишають байдужими картини тоталітарного свавілля, зокрема, жорстоке руйнування українського села. Головний герой К. Заболотний – український дипломат, людина з глибоко розвинутим почуттям гідності і честі.

Тронка : роман у новелах. - К. : Дніпро, 1984. – 294 с. : іл. – (Шкільна б-ка).

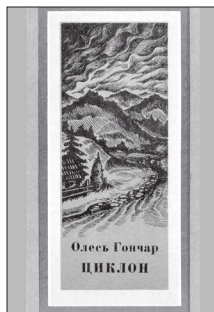
Тронка. Собор : романи. - К. : Дніпро, 1992. – 688 с. – (Б-ка укр. класики “Дніпро”).

Тронка : роман у новелах. - К. : Дніпро, 1984. – 294 с. : іл. – (Шкільна б-ка).

Тронка : роман у новелах. – К. : Молодь, 1976. – 294 с.

Тронка-дзвіночок на овечій шиї, голос заблукалої отари, звук чабанської землі.

Хто не чує своєї землі, той приречений на духовну самотність – головна думка 12 новел роману. Книзі присуджена Ленінська премія (1964 р.).

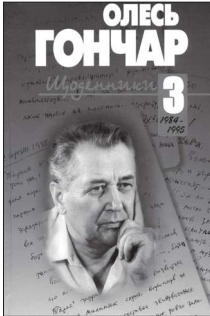
Циклон : роман; Тронка : роман у новелах; Собор : роман / післямова А. Погрібною. – К. : Радянський письменник, 1990. – 591 с. : 1 л. портр.

Циклон : роман. – Ужгород : Карпати, 1981. – 264 с. : іл. – (Б-ка “Карпати”).

Циклон : роман. – К. : Радянський письменник, 1970. – 286 с.

Твір є самотнім продовженням роману “Людина і зброя”. В ньому – два часових виміри: трагічні і героїчні 40-і рр. ХХ ст. та рятування людей під час повені на Прикарпатті у другій половині

60-х рр. Автор вперше показав надлюдські виміри опору патріотів циклонічним силам руйнації, бездушності, омертвіння. Проблеми війни і природи переплітаються у творі з глибокими роздумами про творчість і про мистецтво.

Щоденники : у 3-х т. / упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар; худож. оформ. П. С. Пшінки. – К. : Веселка, – (2002–2004).

Т. 1: (1943–1967). – 2002. – 455 с. : іл.

Т. 2: (1968–1983). – 2003. – 607 с. : іл.

Т. 3: (1984–1995). – 2004. – 606 с. : іл.

Перший том записів охоплює період, коли прийшла до письменника світова слава, всенародне визнання та любов.

Записи дають уявлення про автора як людину щирої і принципової, патріота рідної землі.

Записи 1968–1983 рр. показують, як О. Гончар відчував на собі тиск тоталітаризму. Та тяжкі моральні випробування не зломали духу письменника. Він був вірний своїм принципам, працював, вів активне громадське життя.

Деякі події минулих часів, що описані в I-II томах автор аналізує по-новому, доповнює, коментує в III томі. Постає перед читачем активним політичним і культурним діячем, філософом, психологом.

Чим живемо. На шляхах до українського Відродження. – К. : Радянський письменник, 1991. – 38 с.

ВИДАННЯ ТВОРІВ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Собрание сочинений: в 5-ти т. : пер. с укр. – М. : Художественная литература, 1973–1975. – Т. 1–5.

Избранное : авториз. пер. с укр. / вступ. стаття Г. Лолидзе; худож. Н. Крылов. – М. : Худож. Лит, 1978. – 736 с. : 1л. портр.

Избранное. – К. : Радянський письменник, 1951. – 200 с.

Берег любви : роман, повесть и рассказы : авториз. пер. с укр. / послесл. Ю. Барабаша. – М. : Молодая гвардия, 1978. – 558 с. : ил., 1 л. портр.

Бригантина : повесть : авториз. пер. с укр. – М. : Советский писатель, 1975. – 263 с.

Далекие костры : повести, рассказы / пер. с укр. О. Гончара. – М. : Советский писатель, 1990. – 382 с. : ил.

Знаменосцы : роман-трилогия. – М. : Воениздат, 1990. – 399 с.

Знаменосцы : роман-трилогия : пер. с укр. Л. Шапино, предисл. Л. Новиченко. – К. : Молодь, 1987. – 416 с. : [8] л. ил.

Перекоп : роман : авториз. пер. с укр. И. Карабутенко, А. Островского. – М. : Воениздат, 1980. – 413 с.

Собор : роман / авториз. пер. с укр. Н. Новосельцевой; автор послесл. Ю. Щербак. – М. : Советский писатель, 1988. – 268 с.

Собор. Твоя заря : романы. – М. : Известия, 1987. – 714 с. : ил.

Твоя заря : роман. – М. : Советский писатель, 1983. – 399 с., портр.

Твоя заря. Берег любви : романы; рассказы / вступ. статья Г. Ломидзе. – М. : Художественная литература, 1983. – 687 с.

Тронка. Циклон : романы / пер. с укр. И. Карабутенко. – М. : Известия, 1981. – 573 с.

Тронка : роман в новеллах / пер с укр. И. Карабутенко, И. Новосельцевой. – М. : Художественная литература, 1979. – 303 с.

Черный Яр : рассказы. – М. : Правда, 1986. – 46 с.

ПУБЛІКАЦІЇ ТВОРІВ У ЗБІРНИКАХ ТА ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

Вірші // Антологія української поезії : в 6 т. – К., 1985. – Т. 5. – С. 149–152.

Твори // Українське слово : в 4-х кн. – К., 2003. – Кн. 3. – С. 274–299.

Модри Камень. На косі : новели // Три зозулі з поклоном. – К., 2000. – С. 71–88.

Танкіст : [вірш] // Рядки, обпалені війною. – К., 1985. – С. 34–35.

* * * * *

Білий лотос : повість // Київ. – 2003. – № 1. – С. 20–35.

[Вірші] // Київ. – 2000. – № 5–6. – С. 9–11.

Життя на мінах. Крик // Літературна Україна. – 1999. – 1 квіт. – С. 5. – (3 неопублікованого).

Задуми : [прозові мініатюри] // Рідний край – 2008. – № 1 (18). – С. 152–156.

Пальма : оповідання // Літературна Україна. – 2000. – 11 трав. – С. 5.

Тайни з праночі. З рукописної спадщини: [вірші з війни] // Вітчизна. – 2000. – № 5–6. – С. 3–16; № 7–8. – С. 12–19.

ЩОДЕННИКОВІ ЗАПИСИ

*Я знаю, що значить
проходити по згадках своїх,
спотикаючись
Об горбики, вкриті барвінками,
О пні давно зрубаних літ...*

М. Бажан

Гончар О. “Берегти світло в душі...”: про віру та сім’ю: із щоденникових записів / О. Гончар / упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу Гончар Л. О. – К.: Веселка, 2011. – 223 с. : іл.

“Віриться, Україна перетриває й це... То буде уже без нас, без нас...” // Слово і час. – 1998. – № 4–5. – С. 8–11.

Заповітні думки Олеся Гончара // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2006. – № 14 (трав.). – С. 10–12.

Із записників // Дніпро. – 2000. – № 1–2. – С. 98–108; 2001. – № 7–8. – С. 102–121.

Із спадщини письменника / підгот. В. Д. Гончар // Літературна Україна. – 1998. – 2 квіт. – С. 3.

Із фронтових записників : [подані фото письменника 1941 та 1945 рр.] // Літературна Україна. – 2000. – 11 трав. – С. 4.

Із щоденника : [Україна в житті письменника] // Слово Просвіти. – 2001. – 24 серп. – С. 10.

Із щоденників // Дніпро. – 2000. – № 5–6. – С. 61–85.

Із щоденникових записів : [1991–1995 рр.] // Літературна Україна. – 2005. – 31 берез. – С. 7.

Із щоденникових записів. Червень 1958. До автобіографії // Літературна Україна. – 1999. – 1 лип. – С. 2.

Із щоденникових записів : [1967 – 1968 рр.] // Літературна Україна. – 1997. – 3 квіт. – С. 2.

“Київська Русь і Галицька Русь – із їхньої єдності і вродилась українська Нація”: [із неопублікованого раніше] // Демократична Україна. – 1999. – 21 січ. – С. 3.

Тільки один день. 3 щоденникових записів письменника. 14.01.1953 р. // Демократична Україна. – 1998. – 31 груд. – С. 2. – (Рік Олеся Гончара).

Через роки і відстані. Із щоденників Олеся Гончара: [1943, 1944 рр.] // Культура і життя. – 2008. – 23 січ. – С. 2.

“Шлях України – це шлях до Європейського дому”: [записи 1990 р.] // Голос України. – 1998. – 3 квіт. – С. 11.

Щоденники (1995) // Слово і час. – 2003. – № 4. – С. 63–73.

Щоденникові записи // Київ. – 1998. – № 3–4. – С. 148–150.

Щоденникові записи // Дніпро. – 1999. – № 7–8. – С. 98–129.

Щоденникові записи (блокнот без дати) // Київ. – 2000. – № 5–6. – С. 2–11.

Щоденникові записи // Дніпро. – 1999. – № 7–8. – С. 98–129.

“Якщо залишуся живим...” : із фронтових щоденників Олеся Гончара / підгот. Л. Юдін // Народна армія. – 2005. – 22 черв. – С. 6.

“Якщо залишусь живим...” : із фронтових щоденників Олеся Гончара / укладач Я. Оксюта // Голос України. – 2001. – 8 трав. – С. 4.

Степаненко М. Світ в оцінці Олеся Гончара : аксіосфера щоденникового дискурсу письменника / автор і упорядник М. Степаненко. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2012. – 284 с.

Степаненко М. І. Літературний простір «Щоденників» Олеся Гончара : монографія / М. І. Степаненко. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2010. – 528 с.

ПРО КУЛЬТУРУ, ДУХОВНІСТЬ

Кожен мав би зрозуміти, що для України її духовність, мова, література – це останній рубіж самозахисту, остання надія відстояти себе перед агресивними силами зла.

26.04.1994 р., «Щоденники»

Література, мистецтво – це високорозвинута форма духовної культури людини.

05.08.1963 р., «Щоденники»

Вище літератури ставлю тільки музику. Це те мистецтво, що до Бога найближче.

18.02.1993 р., «Щоденники»

... скільки в нас ще сили, соковитості, яскравості в наших ансамблях, музиці і піснях... Одні Майбородині вальси варті більше всієї їхньої сучасної музики.

14.06.1955 р., «Щоденники»

*Яка найкраща музика в світі?
Для мене українська...*

24.04.1965 р., «Щоденники»

Степаненко М. Духовний посил Олеся Гончара (за матеріалами «Щоденників» письменника) / автор і упорядник М. Степаненко. – Полтава, 2009. – 60 с.

Олеся Гончар про культуру // Історія в школах України. – 1999. – № 4. – С. 49.

Олеся Гончар: «Без культури повноцінної держави не збудувати / коментар А. Зборовського // Культура і життя. – 2005. – 5 жовт. – С. 1.

Вислови про укр. мистецтво, музику, про О. Довженка

Возна М. Захист історичних пам'яток України, як одна зі складових духовного захисту нації у щоденниках та публікаціях Олеся Гончара / М. Возна // Пам'ять століть. – 2007. – № 1. – С. 97-106.

Северин Т. «Собори людських душ бережить...»: [за творчістю О. Гончара, В. Симоненка] / Т. Северин // Все для вчителя. – 2010. – № 34-35. – С. 27-29.

Чумак Т. Уроки духовності Олеся Гончара / Т. Чумак // Укр. мова і література в школі. – 2007. – № 4. – С. 49-52.

ПРО ВІДОМИХ ЛЮДЕЙ

*Тільки у справді великих людей
може бути таке інтенсивне,
невичерпно багате, джерелом
б'юче життя.*

1954 р., «Щоденники»

Олеся Гончар: Тільки у справді великих людей життя – як джерело. Щоденникові записи : [підгот. В. Д. Гончар] // Голос України. – 1999. – 3 квіт. – С. 3.

Записи про О. Довженка, Ю. Яновського, О. Вишню, М. Бажана, О. Корнійчука та інших.

Олесь Гончар: Шевченко для нас – як опора під ногами, як чуття висоти над головою... : із щоденника : [підгот. В. Гончар] // Демократична Україна. – 2002. – 16 лип. – С. 4.

Про Олександра Довженка. Із щоденника: запис від 5 січня 1994 р. // Літературна Україна. – 1998. – 26 лют. – С. 3.

Ніколенко О. «Геній із геніїв». Образ Миколи Гоголя у щоденниках Олеся Гончара / О. Ніколенко // Слов'янський збірник. – Полтава, 2006. – Вип. 5. – С. 160–167.

[Про Т. Г. Шевченка] // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 2. – С. 45.

ІНТЕРВ'Ю. ВИСТУПИ

Бути людиною – це найдорожче.

Бути людиною.

З інтерв'ю 9 травня 1995 р.

“А я напишу – Україні!... : [уривки з худ. творів, “Письменницьких роздумів”, виступів, інтерв'ю] / уклад. текстів С. Йовенко // Вітчизна. – 1998. – 3–4. – С. 128–136.

“Анна Зегерс показувала нам Берлінську стіну і плакала”. Останнє інтерв'ю Майстра // Голос України. – 1997. – 29 берез. – С. 12.

“Безнастанна праця душі”. Інтерв'ю кореспонденту газ. “Сов. культура” Л. Віриній 6 січня 1981 року // Чим живемо. На шляху до українського відродження / О. Гончар. – К., 1991. – С. 258–265.

Будьмо щедріші // Україна. Наука і культура. – К., 1996. – Вип. 29. – С. 53.

Останнє інтерв'ю, що звучало по Українському радіо 9 травня 1995 р. – заповіт любові до людини, особливо, до ветеранів війни.

Дзвони Чорнобиля // Слово і час. – 1997. – № 4. – С. 50–51.

З промови на відкритті міжнародного семінару “Єв-рочорнобиль”.

Жити за законами правди. Інтерв’ю кореспонденту Всесоюзного радіо В. Абліцову 12 червня 1987 р. у зв’язку з виходом у Москві роману “Собор” // Чим живемо. На шляхах до українського відродження / О. Гончар. – К., 1991. – С. 61–65.

Народжене з болю. Виступ на наук.-практ. конф. “Прапорonoсці” Олеся Гончара і зображення людини на війні” 2 квітня 1985р. // Чим живемо. На шляхах до українського відродження / О. Гончар. – К., 1991. – С. 255–257.

Нотатки різних літ : [підгот. В. Д. Гончар] // Київ. – 2005. – № 1. – С. 22–41.

Увазі читачів пропонуються вислови, спогади про різне, уривки *виступів, доповідей, інтерв’ю, варіанти сюжетів майбутніх творів.*

ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Позбавити народ мови його – підірвати в ньому почуття власної гідності.

Недорікуватим мусить почувати себе вживач суржику. Отже – неповноцінним.

03.07.1964 р., «Щоденники»

Зостатися без почуття до свого рідного, до своєї мови, культури – це означало б зостатися з пустою душею.

08.12.1966 р., «Щоденники»

“Мово, живи!”: Лист О. Гончара на захист української мови до М. С. Горбачова / передне слово В. Крикуненка // Дніпро. – 1998. – № 3–4. – С. 97–100.

Рідній мові – шана всенародна : [інтерв'ю на святі рідної мови у Полтаві (травень 1988 р.) / взяв С. Куліда] // Мово рідна, слово рідне... : вірші, поеми, статті. – К., 1989. – С. 268–274.

Саморозквіт нації // Культура і життя. – 2008. – 16 січ. – С. 2.

Вступне слово на Установчій конференції Т-ва української мови ім. Тараса Шевченка (1989 р.).

Степаненко М. Історія української мови в публіцистичній спадщині Олеся Гончара / М. Степаненко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. – № 1. – С. 121–124.

Публікація-дослідження за “Щоденниками” письменника.

Степаненко М. “... мова – народ!” Соціолінгвістичні і деякі власні філологічні спостереження Олеся Гончара / М. Степаненко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2007. – № 3. – С. 60–69.

Література про Олеся Гончара

*Любов до Вітчизни – найвище почуття.
Воно дасть людині стійкість у горі, воно
виведе її з манівців на вірну дорогу...*

*В цій любові знайдеш і опору,
і радість, і смисл життя».*

29.10.1954 р., “Щоденники”

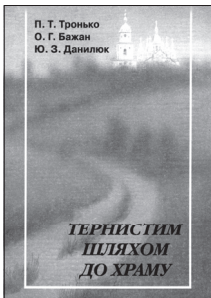
Зобенко М. Українське небо Олеся Гончара : есеї, студії, полеміка / М. Зобенко. – Львів : Вид-во М. П. Коць, 2003. – 170 с.

Кононенко П. Особисто причетний: до 70-річчя від дня народження О. Гончара / П. Кононенко. – К. : Т-во “Знання” УРСР, 1988. – 47 с.

Луцишин О. Олеся Гончар. Програмні тексти, ілюстрації, пояснення, завдання, тести / О. Луцишин. – К. : Артек, 2001. – 71 с. – (Усе для школи. Українська література, 11 клас. Вип. 4).

Поет з душею вогняною. Олеся Гончар у спогадах, листах і матеріалах. – Львів : Вид-во М. П. Коць; Київ : Дніпро, 1999. – 224 с.

Слово про Олеся : нариси, статті, листи, есе, дослідження. – К. : Радянський письменник, 1988. – 647 с.

Тернистим шляхом до храму: Олеся Гончар в суспільно-політичному житті України 60-80-х рр. ХХ ст. : збірник док. та матеріалів / упоряд. П. Т. Тронько та ін. – К. : Рідний край, 1999. – 304 с.

Требіна Н. Ви Україні душу залишили : біобібліогр. розвідка до 85-річчя від дня народження Олеся Гончара / Н. Требіна. – Полтава : Форміка, 2003. – 8 с.

Гончар Олеся (Олександр) Терентійович (03.04.1918, с. Суха, тепер Кобеляцького р-ну Полтавської обл.) //Українська літ. енцикл. : в 5-ти т. – К., 1988. – Т. 1. – С. 454.

Гончар Олеся (1918) // Енциклопедія Українознавства. Перевидання в Україні. – К., 1994. – Т. 2. – С. 410.

Гончар Олеся (Александр Терентьевич; р. 03.04.1918, с. Суха на Полтавщине) // Краткая лит. энцикл. – М., 1964. – Т. 2. – С. 259–260.

Гончар Олеся (Олександр) Терентійович (03.IV.1918, с. Суха тепер Кобеляцького р-ну Полтавської обл. – 14 УП. 1995, Київ) // Шевченківські лауреати. 1962-2001: енцикл. довідник / [авт.-упоряд. М. Г. Лабінський; вступ. Слово І. М. Дзюби]. – К., 2001. – С. 103–107.

Олеся Гончар: [Коротка біографія, уривок з роману “Твоя зоря”, уривки з “Щоденника”] // Дивосвіт “Веселки”: антологія літератури для дітей та юнацтва : в 3-х т. – К., 2005. – Т. 2. – С. 421–428.

Гончар Олесь (Олександр Терентійович; 03.IY.1918, с. Суха Кобеляцького р-ну) – укр. письменник, громад. діяч, акад. АН України (з 1978), Герой Соц. Праці (1978) // Митці України. – К., 1992. – С. 175–176.

Гончар Олесь (Олександр) Терентійович // Провісники духовності в Україні : довідник. – К., 2003. – С. 198–200; Довідник з історії України : А – Я – К., 2001. – С. 171.

Гончар Олесь Терентійович (1918–1995) // Альманах пошани й визнання Полтавщини. – Полтава, 2003. – С. 54–55.

Олесь Гончар (Олександр Терентійович Гончар) 1918–1995 рр. // Новий довідник: Українська мова та література. – К., 2005. – С. 796–801.

Бобрищев К. Олесь Гончар / К. Бобрищев // Отчий край / К. Бобрищев. – Полтава, 2002. – С. 144–153.

Олесь Гончар // 22 червня – 9 травня. Письменники України у Великій Вітчизняній : біобібліогр. довідник. – К., 1980. – С. 80–81.

Дзюба І. М. Гончар Олесь / І. М. Дзюба // З криниці літ. – К., 2006. – Т. 1: Статті; Доповіді; Рецензії; Передмови; Дещо про добрих сусідів і духовну рідню / І. М. Дзюба. – С. 953.

Головка А. Могутній талант / А. Головка // 22 червня – 9 травня. Письменники України у Великій Вітчизняній : біобібліогр. довідник. – К., 1980. – С. 81–82.

Коваль В. Автор “Собору” – Олесь Гончар / В. Коваль // Історичний календар – 2003. – К., 2003. – С. 211–215.

Кирилюк Є. Людинознавець, людинолюбець... / Є. Кирилюк // Література народної правди / Є. Кирилюк. – К., 1989. – С. 339–350.

ПУБЛІКАЦІЇ У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

Україна. Президент. Про присвоєння О. Т. Гончару звання Герой України / Указ від 14 лип. 2005 р. № 1106 // Урядовий кур’єр. – 2005. – 16 лип. – С. 5.

Олесь Гончар : Думаймо про велике! : Діалог І. Драча з М. Наєнком про постать О. Гончара // Слово Просвіти. – 2017. – Ч. 18 (трав.) – С.10-11.

Абліцов В. «Тобі здається, ніби я вмираю, але це неправда...» 14 липня 1995 року пішов з життя Олесь Гончар / В. Абліцов // Голос України. – 1998. – 14 лип. – С. 11.

Абліцов В. Олесь Гончар: катарсис / В. Абліцов // Молодь України. – 1999. – 5 серп. – С. 4. – (Незглибиме).

Бабух В. Качани під стріхою – дівка на виданні: Про перебування О. Гончара на Буковині 1969 року / В. Бабух // Голос України. – 2002. – 19 жовт. – С. 3.

Білоцерківець Н. Пам'яті Олеся Гончара / Н. Білоцерківець // Українська культура. – 1995. – № 11-12. – С. 10-11.

Бокий І. Орлина висота Олеся Гончара. Слово над свіжою могилою / І. Бокий // Молодь України. – 1995. – 18 лип. – С. 1.

Вербицька І. Совість нації. Як українству не вистачає сьогодні Олеся Гончара! / І. Вербицька // Українська газета. – 1999. – 23 груд. – С. 5.

Віценя Л. Його любов болить і після смерті / Л. Віценя // Зоря Полтавщини. – 2005. – 13 лип. – С. 3.

Галич В. Олесь Гончар – редактор : [журн. «Вітчизна», кінець 40-х р. ХХ ст.] / В. Галич // Вітчизна. – 2004. – № 3-4. – С. 141-145.

Гармаш Г. Вічний сонях. 14 липня 1995 року відійшов у Вічність О. Гончар / Г. Гармаш // Слово Просвіти. – 2003. – Ч. 28. – С. 10.

Голота Л. Квітень Олеся Гончара / Л. Голота // Слово Просвіти. – 2002. – Ч. 13 (берез.) – С. 1.

Дмитренко О. Олесь – захисник на цілі віки. Витязеві української літератури О. Гончареві виповнилося б 85 літ / О. Дмитренко // Демократична Україна. – 2003. – 8 квіт. – С. 4.

Загайко П. «Думаймо про велике» / П. Загайко // Полтавський вісник. – 1998. – 3 квіт. – С. 10.

Засенко П. Треба зайти до Олеся... : Олесь Гончар і брати Тютюнники / П. Засенко // Жива вода. – 1995. – № 12. – С. 1, 7.

Зобенко М. Озонова пелюстка духовності, або душа людська, якою нам явив її і заповів Олесь Гончар. До 85-річчя О. Гончара / М. Зобенко // Вітчизна. – 2003. – № 3–4. – С. – 140–148.

Зобенко М. Провидіння / М. Зобенко // Вітчизна. – 2006. – № 1–2. – С. 130–142.

Екслібрис Олеся Гончара // Дзвін. – 2003. – № 4. – С. 3.

Кирилюк В. Свято Живого слова Олеся Гончара / В. Кирилюк // Літературна Україна. – 2005. – 31 берез. – С. 1, 7.

Ковальчук О. Олесь Гончар – митець сучасний / О. Ковальчук // Дивослово. – 2000. – № 11. – С. 2–3.

Кравченко І. Олесь Гончар і міф про нього / І. Кравченко // Всесвіт. – 1998. – № 11. – С. 129–130.

Малишевський І. Ювілейний мезозой. Головні, вони ж автура: [про О. Т. Гончара, як редактора журн. «Вітчизна»] / І. Малишевський // Вітчизна. – 2003. – № 1–2. – С. 73–75.

Масенко Л. Шевельов і Гончар. Здобутки і втрати укр. літературознавства / Л. Масенко // Українська мова та література. – 2004. – Ч.16. – С. 3–6.

Мовчан Р. Українська література ХХ століття. Внесок Олеся Гончара в українське духовне відродження / Р. Мовчан // Українська мова та література. – 1997. – № 25–28. – С. 52–59. – (додаток).

Мороз В. Голос епохи Олеся Гончара / В. Мороз // Освіта. – 2005. – 16–23 листоп. – С. 2.

Наєнко М. Гончар і Шевельов або «Відрізнити золото від імітацій» / М. Наєнко // Літературна Україна. – 2003. – 4 верес. – С. 8.

Наєнко М. Незнищеність Гончарового донкіхотства / М. Наєнко // Рідний край. – 2001. – № 1(4). – С. 54–58.

Нечипуренко М. Из Херсонщины – з любов'ю. Олесь Гончар хотів відчувати, як пахне земля «Тронки», «Таврії», «Перекопу» / М. Нечипуренко // Україна молода. – 2001. – 8 лют. – С.11.

Спогади про подорожі Херсонським краєм.

П'янов В. Прощальний приліт / В. П'янов // Київ. – 1988. – № 3–4. – С. 6, 144–147.

Ротач П. Чи був «нормальним радянським письменником» Олесь Гончар? / П. Ротач // Полтавський вісник. – 2001. – 30 берез. – С. 10.

Рудницький Л. Олесь Гончар і українська діаспора / Л. Рудницький // Слово і час. – 1999. – № 4–5. – С. 68–72.

Світло щасливої зорі Олеся Гончара (До 80-річчя письменника) // Вітчизна. – 1998. – № 3–4. – С. 126–127.

Степаненко М. У його слові – «стеги, ясні зорі і тихі води України» : до 95-річчя Олеся Гончара / М. Степаненко // Зоря Полтавщини. – 2013. – 2 квіт. – С. 1, 3.

Сто струн. Олесь Гончар (03.04.1918 –14.07.1995) // Зоря Полтавщини. – 1999. – 26 серп. – С. 4.

Тарнашинська Л. Його Галактика. Кілька штрихів до портрета Олеся Гончара / Л. Тарнашинська // Жінка. – 1995. – № 10. – С. 4–5.

Тримбач С. Мовчить Собор... Олесеви Гончару виповнилося б 85 / С. Тримбач // Дзеркало тижня. – 2003. – 29 берез. – С. 17.

Цалик С. Подорож Олеся Гончара до Мадонни. З майбутньої книжки «Роліт і його славетні мешканці» / С. Цалик // Дзеркало тижня. – 2005. – № 27–28 (лип.) – С. 16.

46 років прожив письменник у славетному письменницькому будинку Роліт у Києві.

Шудря М. Гончар Олесь / М. Шудря // Українська культура. – 2000. – № 9–10. – С. 30.

Югов В. Час безсмертя (Літературні нотатки з приводу останніх нагород О. Гончара) / В. Югов // Голос України. – 2005. – 7 верес. – С. 8–9.

Юренко О. З берегів юності / О. Юренко // Добромисл. – 1997. – № 1–2. – С. 160–174.

Юрій Шевельов: «Думаю, що я правильно зробив» // Українська мова та література. – 2004. – Ч. 16. – С.10–11.

БІОГРАФІЯ (окремі сторінки)

*Доскіпливо питають – звідки ж таки:
з Полтавщини чи з Дніпропетровська?
І звідтам, і звідтам. Тато й мама
помирили. З козаків, звичайно.*

Гончар О. «Автобіографія»

*Моя філософія: роби людям добро!
Наука ця – від Бабусі. І – на все життя.*

14.06.1994 р., «Щоденники»

Степаненко М. І. Олесеві Гончару – 95 / М. І. Степаненко. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2014. – 92 с.

Крупеня О. Олеся Терентійович Гончар (1918–1995) : матеріали до біографії / О. Крупеня // Українська мова та література. – 2017. – № 7–8. – С. 81.

Степовичка Л. Жінки-берегині Олеся Гончара / Л. Степовичка // Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства : зб. наукових статей. – Полтава, 2013. – С. 319–336.

Бондаревська Т. Хата, в якій «народжувалась душа»: [про дитинство О. Гончара: інтерв'ю племінниці письменника] / вів В. Неїжмак / Т. Бондаревська // Україна молода. – 2012. – 3 жовт. – С. 8–9 : фото.

Степаненко М. І. «...У вічнім протистоянні... минало життя» Олеся Гончара / М. І. Степаненко // Рідний край. – 2012. – № 2 (27). – С. 44–52.

Степаненко М. «Життя прожити – яке це велике і многотрудне мистецтво»: О. Гончар про самого себе, свій родовід, свою сім'ю / М. Степаненко // Укр. мова й літ. в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 4. – С. 118–122.

Лешко У. Світ дитинства в духовній спадщині Олеся

Гончара / У. Лешко // Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства : зб. наукових статей. – Полтава, 2008. – С. 227–231.

Мельничук А. Берегиня Олеся / А. Мельничук // Порадниця. – 2017. – 27 лип. – С. 2–3.

Бокий І. «І ти, Валю»: [з дружиною В. Д. Гончар письменник прожив піввіку] / І. Бокий // Молодь України. – 2001. – 26 лип. – С. 4.

Бурлаков С. У Ломівці, під старим горіхом... : до 85-річчя від дня народження Олеся Гончара / С. Бурлаков // Слово Просвіти. – 2003. – Ч. 9. – С. 12.

До автобіографії. Із щоденникових записів, червень 1958 // Літературна Україна. – 1999. – 1 лип. – С. 2.

Добриніна Н. Олександра, сестра Олеся / Н. Добриніна // Слово Просвіти. – 2004. – Ч.13. – С. 11.

Довгаль С. Саша і Шура. Сестра Гончара і досі оберігає кімнатку, де він писав «Прапороносці» / С. Довгаль // Україна молода. – 2001. – 6 квіт. – С. 14.

Зобенко М. Провидіння : художньо-біогр. нарис : (Батьки. Сестра і брат. Рік у Ломівці. Епілог) / М. Зобенко // Вітчизна. – 2006. – № 1–2. – С. 130–142.

Зобенко М. Провидіння. Дніпропетровський період життя і творчості письменника / М. Зобенко // Дивослово. – 2003. – № 4. – С. 7–14.

Міщенко Д. Духовний пам'ятник матері / Д. Міщенко // Київ. – 1999. – № 1–2. – С. 132–134.

Нечипоренко М. Гончарі: Спогади рідної сестри О. Гончара Олександри Терентіївни Біличенко-Сови про родину, брата / М. Нечипоренко // Голос України. – 2002. – 13 груд. – С. 13; Голос України. – 2003. – 14 січ.

Погода Ю. Собори Олеся Гончара : [йдеться про батьків, близьких родичів письменника, окремо – про собори] / Ю. Погода // Іменем закону. – 2004. – № 14 (квіт.). – С. 7.

Переверзева О. Валентина Гончар: муза знаменосця / О. Переверзева // Женский журнал. – 2004. – № 1. – С. 108–113.

Степаненко Н. Невеселий полудень Олеся Гончара / Н. Степаненко // Вечірня Полтава. – 2013. – 3 квіт. – С. 5.

Бойко Л. Відьомські полювання на «Ватчині» / Л. Бойко // Вітчизна. – 1999. – № 11-12. – С. 111-125.

Цькування і переслідування О. Гончара. Доноси. «Анти-соборна» кампанія.

Коваль В. К. ... Як незнищений український собор / Коваль В. К. // Серце моє в колючому дроті : есе. Спогади. Документи / В. К. Коваль. – К., 2005. – С. 451-466.

Коваль В. Дорога до храму. З моїх прощальних етюдів / В. Коваль // Літературна Україна. – 1998. – 2 квіт. – С. 3.

Зокрема, про вечір з нагоди 50-річчя письменника, який відбувся після Пленуму ЦК КП України, і де було засуджено роман «Собор».

Панченко В. Після «Собору». Олеся Гончар: прихований трагізм долі / В. Панченко // День. – 2006. – 24 лют. – С. 8.; Дивослово. – 2007. – № 1. – С. 15-18.

Після опублікування твору розпочалося цькування автора. Та він вистояв. Невдовзі вийшов з друку «Циклон» та інші твори.

Пащенко В. Розгром «Собору» Олеся Гончара: передісторія конфлікту / В. Пащенко // Рідний край. – 2007. – № 1(16). – С. 104-110.

Тримбач С. Загибель богів. Автора «Собору» проголосили христопродавцем / С. Тримбач // День. – 1999. – 1 груд. – С. 7.

Чикирисов Ю. Затьмарений ювілей / Ю. Чикирисов // Літературна Україна. – 2002. – 28 берез. – С. 4.

Шевченко М. Тяжко гудуть дзвони соборні / М. Шевченко // Криниця. – 1995. – № 7-9. – С. 2-4.

Югов В. Час безсмертя (Літературні нотатки з приводу останніх нагород О. Гончара) / В. Югов // Голос України. – 2005. – 7 верес. – С. 8-9.

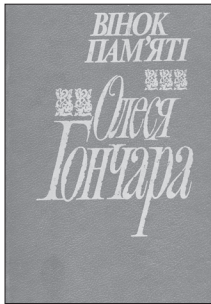
СПОГАДИ ПРО ПИСЬМЕННИКА

*Спогади про великих людей так
само корисні, як і їхня присутність*

Сенека

*І душа, мов ставок золотий,
Тільки спогадів хвилі по ній.*

В. Сосюра

Вінок пам'яті Олесея Гончара: Спогади. Хроніка / упоряд. В. Д. Гончар, В. Я. П'янов. – К. : Укр. письменник, 1997. – 453 с. : іл.

[Спогади земляків-полтавців] // Вінок пам'яті Олесея Гончара: Спогади. Хроніка / упоряд. В. Д. Гончар, В. Я. П'янов. – К., 1997. – С. 30, 37, 45, 61, 145, 168, 222, 231, 297, 361, 451.

Безхутрий М. Літа молодії. Спогади про Олесея Гончара / М. Безхутрий // Березіль. – 1996. – № 7–8. – С. 170–183.

Боденчук В. Олесь Гончар і «Молодь України»: спогади колишнього гол. ред. газети / В. Боденчук // Молодь України. – 2006. – № 20 (квіт.). – С. 23.

Бокий І. Іскри великого життя. Десять років без О. Гончара, але з О. Гончаром у серці / І. Бокий // Сільські вісті. – 2005. – 15 лип. – С. 3.

Спогади про зустрічі з письменником, зокрема, про подорож гоголівськими місцями на Полтавщині у вересні 1981 р.

Бакуменко О. З вогню натхненне слово... / О. Бакуменко // Культура і життя. – 2007. – 5 верес. – С. 3.

Бондаревська Т. Останнє побачення : [спогад про останню зустріч О. Гончара з бабусяю Єфросинією] / Т. Бондаревська // Укр. література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 5. – С. 14–15.

Бондаревська Т. Незабутні зустрічі з Олесем Гончаром / Т. Бондаревська // Зоря Полтавщини. – 2008. – 9 січ. – С. 3.

Карпенко М. «Нащадки укрів, гей не розпрягайтесь, – для ваших коней ще дороги є !...» / М. Карпенко // Літературна Україна. – 2001. – 12 квіт. – С. 8.

Зустріч з письменником відбулася у травні 1969 р. на Прикарпатті після повені. Потім ці події ляжуть в основу роману «Циклон».

Коваль В. Хата. З моїх прощальних етюдів Олесеві Гончару : [дається фото хати, де народилася мама письменника, де жила баба Вустя і він сам] / В. Коваль // Літературна Україна. – 2000. – 11 трав. – С. 5.

Коваль В. Дорога до храму. З моїх прощальних етюдів / В. Коваль // Літературна Україна. – 1998. – 2 квіт. – С. 3.

Логвиненко М. Зоря його таланту / М. Логвиненко // Молодь України. – 1996. – 4 жовт. – С. 3.

Лубківський Р. Благословення від Гончара. Сторінка споминів / Р. Лубківський // Літературна Україна. – 2003. – 3 квіт. – С. 3.

Маландій О. На перехрестях душ. Портрети, спогади, листи / О. Маландій // Укр. мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 1. – С. 104–112.

Мельничук А. Олесь Гончар: «Дякую Богові, що дав мені народитися українцем» / А. Мельничук // Сільські вісті. – 2005. – 14 лип. – С. 3.

Спогади про зустрічі і розмови 1995 р. Наведені деякі щоденникові записи.

Михайленко А. Космос і земля його душі : [розмова з В. Д. Гончар, дружиною письменника] / А. Михайленко // Молодь України. – 1998. – 2 квіт. – С. 3.

Миценко М. Людина, краса, єдинопобутство / М. Миценко // Вечірня Полтава. – 1998. – 3 квіт. – С. 4.

Навколо «Собору» : [уринок зі спогадів О. П. Ляшка, державного діяча] // Голос України. – 2000. – 4 квіт. – С. 12–13.

Орлова Н. Жив немов попереду всіх нас / Н. Орлова // Демократична Україна. – 1999. – 3 квіт. – С. 3.

П'янов В. Прощальний приліт / В. П'янов // Київ. – 1998. – № 3–4. – С. 6, 144–147.

Сизоненко О. «Не вбиваймо своїх пророків!» Із книги талантів. На Аскольдовій могилі / О. Сизоненко // Березіль. – 1999. – № 7–8. – С. 33–48.

Соколов В. Я живу на вулиці Олесея Гончара... Спогади письменника з Донбасу про зустрічі з О. Гончарем / В. Соколов // Літературна Україна. – 2000. – 11 трав. – С. 4.

Ткач М. Символічна маківка для Олесея Терентійовича. Епізод із небуденного часу / М. Ткач // Літературна Україна. – 1998. – 2 квіт. – С. 5.

Три зустрічі – три спалахи долі // Урядовий кур'єр. – 1998. – 15 серп. – С. 9.

Майстер народної творчості з Кобеляк М. Ф. Черненко про зустрічі і листування з письменником.

Федь А. Сто одна хвилина з Олесем Гончаром / А. Федь // Пам'ять століть. – 2000. – № 4. – С. 100–106.

Чуча О. Патріот рідної землі / О. Чуча // Зоря Полтавщини. – 1998. – 3 квіт. – С. 2.

Шудря М. Пророк у своїй державі / М. Шудря // Українська мова та література. – 1998. – № 15 (квіт.). – С. 1–3.

ЛИСТУВАННЯ

*Образ людини формується самим життям,
а життєвська психологія відкладається слідами листів...*

Л. Гінзбург

[Листи] – «найкраща з нагород

20.11.1984 р., «Щоденники»

Гончар О. Т. Листи / О. Т. Гончар. – К. : Укр. письменник, 2008. – 431 с. – (Б-ка Шевченківського комітету).

Листи до Олесея Гончара : у 2-х кн. / упоряд., автор передм., приміт. і комент. М. І. Степаненко. – К. : Сакцент Плюс, 2016. – Кн. 1. – 736 с.

Листи до Олеся Гончара : у 2-х кн. / упоряд., автор передм., приміт. і комент. М. І. Степаненко. – К. : Сакцент Плюс, 2016. – Кн. 2. – 736 с.

Юренко Ю. Друзі-письменники : док. розповідь / Ю. Юренко. – Полтава : Полімет, 2002. – 212 с.

Книга-розповідь у листах про життя і діяльність молодого покоління укр. письменників 1930–1941 рр. Зокрема, подано багато листів юного О. Гончара О. Юренку.

Юренко О. «З берегів юності» / О. Юренко // Добро-мисл. – 1997. – № 1–2. – С. 160–174.

Брилінський Д. Історія одного листування / Д. Брилінський // Літературна Україна. – 1998. – 2 квіт. – С. 3.

Галич В. Доля дарувала дві світлі зустрічі. Роздуми над листами Олеся Гончара / В. Галич // Київ. – 1999. – № 9–10. – С. 134–136.

Коваль В. З класиком на «дружеской ноге». Два листи Олеся Гончара до В. Коротича / В. Коваль // Літературна Україна. – 1998. – 1 жовт. – С. 7.

Коваль В. «Ніч без Олеся Гончара» / В. Коваль // Київ. – 2002. – № 1–2. – С. 119–131.

[Лист Григора Тютюнника з нагоди виходу роману «Собор»] // Вітчизна. – 1998. – № 3–4. – С. 127.

Гончар О. Лист до Шелеста / О. Гончар // Київ. – 1998. – № 3–4. – С. 147–148.

Мартинов В. Світло непогасної зорі. За листами Олеся Гончара / В. Мартинов // Літературна Україна. – 2001. – 17 трав. – С. 5.

Мазоха Г. З листування Олеся Гончара / Г. Мазоха // Київська старовина. – 2006. – № 3. – С. 153–160.

Оксюта Я. Захисник духовних скарбів / Я. Оксюта // Урядовий кур'єр. – 2008. – 9 лют. – С. 8–9.

Автор, земляк і однокурсник письменника, збирав і упорядковував епістолярій О. Гончара. В статті наведені уривки з його листів до високопосадовців про становище укр. мови в Україні.

Оксюта Я. Щире, відверте слово. Із епістолярної спадщини О. Гончара / Я. Оксюта // Київ. – 2005. – № 5. – С. 174–184.

Оксюта Я. Люди великого серця: листування О. Гончара і Д. Нитченка / Я. Оксюта // Київ. – 2003. – № 4. – С. 134–142.

ПОЛТАВЩИНА В ЖИТТІ ПИСЬМЕННИКА

*Родом, як відомо, я з полтавських країв,
ця земля мені дуже дорога...*

О. Гончар

*Дивовижна річ, чим ближче до рідних місць –
тим інші тут ніби й повітря,
і зелень, і балки, і дороги... Все хвилює.*

12.08.1966 р., «Щоденники»

*... Та хіба з чим зрівняти пахоці
полтавського степу, його повітря...*

29.06.1988 р., «Щоденники»

*... Випала нагода знов побувати в рідних кра-
ях полтавських... Легко тут дихається, ясні-
шають думки. Може тому, що опинився серед
рідних просторів, серед цих світлих, славних
річечок, адже Псел, як і Ворскла, – ріки мого
дитинства...*

З розмови на поч. 80-х рр.

*Він любив слухати солов'їв: може, їхні трелі
нагадували далекі дитячі літа, Солов'їну балку
на Полтавщині...*

В. П'янов

Гончар О. Гоголівськими шляхами / О. Гончар // Наука і культура. Україна 1981. Щорічник. – К., 1982. – С. 300–308.

Гончар О. [Записи за 10.08.1966 та 12.08.1966 рр. про перебування на Полтавщині] / О. Гончар // Щоденники : у 3-х т. / О. Гончар. – К., 2002. – Т. 1 (1943–1967) – С. 388–390.

Осташ Н. Л. Полтавщина Олесь Гончара крізь призму слова / Н. Л. Осташ // Феномен О. Гончара в духовному просторі українства : зб. наук. праць. – Полтава, 2013. – С. 254–259.

Він був землі полтавської великий син // Полтавська Думка. – 1998. – 3 квіт. – С. 7.

Матеріал про перебування О. Гончара у Мануйлівці 1961 р.

Требіна Н. Любов і усмішку взято в полтавському полі : до 80-річчя від дня народження О. Гончара / Н. Требіна // Молода громада. – 1998. – 3 квіт.

Віценя Л. «Що зробив Олесь Гончар для Кобеляк?» / Л. Віценя // Голос України. – 1997. – 28 січ. – С. 1, 5.

Кора В. Зоря ясна, зоря світанкова : [перебування письменника 1981 р. у Полтаві, відвідини сім'ї Даценків, родичів Ю. Кондратюка] / В. Кора // Молода громада. – 1998. – 3 квіт. – С. 7.

Лемеш В. Реліквія з сімейного фотоальбому / В. Лемеш // Літературна Україна. – 1999. – 1 лип. – С. 2.

Автор подає два маловідомі фото О. Гончара за 1 липня 1961 р.

Ротач П. У Мануйлівці, підписуючи «Собор» / П. Ротач // Полтавська Думка. – 1995. – 21 лип. – С. 2.

Література про творчість Олесь Гончара

*В творчості щось є справді
божественне, богонатхненне...*

05.10.1976, «Щоденники»

*У літературі, як і в житті, все
зрештою виникає з любові.*

З любові до народу, до людини,
з любові до правди-істини.

09.03.1981 р., «Щоденники»

*Я належу до тих письменників
котрі, майже завжди залишаються
невдоволені своєю роботою.*

Гончар О. «Письменницькі роздуми»

Гоян Я. Собор української душі: Літературний портрет
Олеся Гончара / Я. Гоян. – К. : Веселка, 2003. – 62 с. – (Урок
літератури).

*Зокрема, автор згадує новели «На косі», «Кресафт»,
«Черешні цвітуть», «Модри Камень», «Літня ніч», «Геній в
обмотках», «Чорний яр», «Ода тій хаті, що в снігах» та ін.*

Коваль В. Життєва позиція / В. Коваль. – К. : Рад. пись-
менник, 1981. – 224 с.

Про твори О. Гончара, С. 105, 120–130.

Неділько В. Я. Вивчення творчості Олеся Гончара : по-
сібник для вчителів / В. Я. Неділько. – К. : Рад. школа, 1987.
– 187 с. : [2 л.] іл.

Пащенко В. Гончарова правда про духовність і церкву /
В. Пащенко. – Полтава : АСМІ, 2006. – 360 с.

*У монографії аналізуються погляди О. Гончара на ре-
лігію, церкву, духовність, досліджуються окремі аспекти
його боротьби за відродження духовних святинь україн-
ського народу.*

Погрібний А. Олеся Гончар: Нарис творчості / А. По-
грібний. – К. : Дніпро, 1987. – 242 с. : іл. – (Літературний
портрет).

Про Олеся Гончара. Літературно-критичні статті, лис-
ти, етюди. – К. : Рад. письменник, 1978. – 430 с.

Семенчук І. Олеся Гончар – художник слова : дослі-
дження / І. Семенчук. – К. : Дніпро, 1986. – 260 с.

Кульчий О. Гончар Олесь Терентійович (1918 – 1995) / О. Кульчий // Документальна скарбниця Шевченківських лауреатів / О. Кульчий. – К., 2013. – С. 78–79.

Барабаш Ю. Безперервність руху / Ю. Барабаш // Українські радянські письменники : збірник літературно-критичних матеріалів. – К., 1984. – С. 246–251.

Братан М. Олесь Гончар / М. Братан // Письменники Радянської України. Літературно-критичні нариси. – К., 1984. – Вип. 11. – С. 55–90.

Дончик В. Будівнича сутність краси. Людина і народ у прозі Олеся Гончара / В. Дончик // Творчий світ письменника. Літературно-критичні матеріали про творчість українських радянських письменників. – К., 1982. – С. 203–210.

Загребельний П. Світ Гончара / П. Загребельний // Творчий світ письменника. Літературно-критичні матеріали про творчість українських радянських письменників. – К., 1982. – С. 195–199; Україна і культура. 1978. – К., 1979. – С. 526–530.

Коваленко Л. На світових обширах / Л. Коваленко // Творчий світ письменника. Літературно-критичні матеріали про творчість українських радянських письменників. – К., 1982. – С. 211–212.

Про переклади творів письменника різними мовами.

Неділько В. Олесь Гончар «Прапорonoсці», «Собор» : [Творчість. Коротка біографія] / В. Неділько // Українська література. Посібник для старшокласників і абітурієнтів. – К., 1995. – С. 298–303.

Фащенко В. Новелістичний епос Олеся Гончара / В. Фащенко // В глибинах людського буття. Літературознавчі студії / В. Фащенко. – Одеса, 2005. – С. 413–437.

Поетичний світ Олеся Гончара // Там же, С. 553–580.

Дончик В. Осягнення гармонії / В. Дончик // Зупинені миті : статті, спогади, полеміка / В. Дончик. – К., 1989. – С. 103–128.

Зінченко Н. І. Романтичний герой у новелах О. Гончара

перших повоєнних років / Н. І. Зінченко // Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства : збірник наукових статей. – Полтава, 2013. – С. 131–136.

Погрібний А. Орбіти потужного слова // Українське слово. Хрестоматія з української літератури та літературної критики ХХ ст. : в 3-х кн. / А. Погрібний. – К., 1994. – Кн. 1. – С. 3–16.

Шумило М. Творчість людяна, прекрасна / М. Шумило // Силуєти. Статті / М. Шумило. – К., 1990. – С. 154–157.

Фащенко В. Оповідання про необхідність (новелістичний епос Олеся Гончара) / В. Фащенко // Література і сучасність : літературно-критичні статті. – К., 1986. – Вип. 19. – С. 22–32.

Фащенко В. Поетичний світ Олеся Гончара / В. Фащенко // Українські радянські письменники : збірник літературно-критичних матеріалів. – К., 1984. – С. 232–238.

Цвіт художнього слова Олеся Гончара. Символ зорі у творчості О. Гончара // Культура української мови. – К., 1990. – С. 213–219, 220–221.

Кривенко Г. «Нам не вистачає такої постаті, як Олеся Гончар...» : [з матеріалів «Круглого столу»] / Г. Кривенко // Молодь України. – 2011. – 19 квіт. – С. 1, 2–3.

Абліцов В. Його доля – виклик останній імперії / В. Абліцов // Голос України. – 1998. – 20 берез. – С. 13; 27 берез. – С. 13.

Галич В. Постать Олеся Гончара в контексті постмодернізму / В. Галич // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 53–57.

Гомон П. Гуманізм творчості завжди сучасний / П. Гомон // Дивослово. – 2002. – № 5. – С. 12–13.

Гуменний М. Ремарк і Гончар: типологія антивоєнного роману / М. Гуменний // Українська мова і література в школі. – 2000. – № 5. – С. 46–49.

Довженко О. Національний характер у романах Олеся Гончара / О. Довженко // Слово і час. – 2005. – № 12. – С. 63–68.

Єрмоленко С. Творчість Олеся Гончара і мовно-естетична культура сучасника / С. Єрмоленко // Дивослово. – 1998. – № 7. – С. 11–13.

Зелік О. Літературознавчі студії Олеся Гончара / О. Зелік // Рідний край. – 2004. – № 2. – С. 106–108.

Погрібний А. Олесь Гончар: початок пожиттєвого випробування. Ювілейне та полемічне напередодні 80-річчя від дня народження письменника / А. Погрібний // Літературна Україна. – 1998. – 26 берез. – С. 4.

Поповський А. Сакральний світ Олеся Гончара / А. Поповський // Рідний край. – 2013. – № 2 (29). – С. 80–85.

Ромашенко Л. Слов'янські літератури і творчість Олеся Гончара / Л. Ромашенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1998. – № 4. – С. 52–53.

Про творчі перегуки у прозі О. Гончара і письменників слов'янського світу.

Сизоненко О. «Шелестить, чоботи, шелестить...» : [сучасне прочитання творів О. Гончара] / О. Сизоненко // Літературна Україна. – 1998. – 2 квіт. – С. 4.

Тисячна Н. Чому актуальний Гончар? / Н. Тисячна // День. – 2006. – 6 квіт. – С. 2.

Фащенко В. Людяність. Концепція людини в творчості Олеся Гончара / В. Фащенко // Літературна Україна. – 1999. – 7 січ. – С. 5.

ПРО ОКРЕМІ ТВОРИ

Виговська А. О. Моральний вибір в новелі О. Гончара «За мить щастя» / А. О. Виговська // Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства : збірник наукових статей. – Полтава, 2013. – С. 45–55.

Марко В. ...І вічна таїна слова (Шляхи аналізу худож-

нього твору в середній школі) : [зокрема, про оповідання «Соняшники»] / В. Марко // ...І вічна таїна слова : аналіз великого епічного твору : посібник для вчителя. – К., 1990. – С. 13–15.

Мелешко В. А. «Летять усміхнені птахи» О. Гончара: поетикальні особливості твору / В. А. Мелешко // Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства : збірник наукових статей. – Полтава, 2013. – С. 181–186.

Зобенко М. «Модри Камень». Ідея балету. Майже шість десятиріч тому в Ломівці була написана знаменита новела... / М. Зобенко // Літературна Україна. – 2005. – 7 квіт. – С. 7.

Жила С. «Меч – то сила, а пісня – то невмирущість». Вивчення новели Олеся Гончара «Фантазія місячної ночі». 8 клас / С. Жила // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 11. – С. 21–24.

Осадчий В. Ще квіттям зйду я в полях України... : [про книгу «Поетичний пунктир походу»] / В. Осадчий // Слово Просвіти. – 2000. – Ч. 10. – С. 6.

Сивокінь Г. М. Школа і виховання дітей у літературі 70-х років. «Бригантина» О. Гончара / Г. М. Сивокінь // Від аналізу до прогнозу : літературно-художній пошук і позиція критика. – К., 1990. – С. 162–180.

«ЛЮДИНА І ЗБРОЯ»

*Написати цю книгу підказав мені мій
обов'язок перед товаришами, перед тими,
хто на зорі своєї юності, в розквіті сил
гинув на вогненних рубежах сорок
першого року, хто сьогодні приєднав би
свій голос до живих, що борються за мир
на планеті, щоб смертоносні хмари війни
не закривали горизонти.*

О. Гончар

*Він весь у зірницях, твій роман [«Людина і зброя»].
Весь нічний, спекотний. Це – рідкісний роман. Рідкісний на всю нашу і світову літературу.*

Є. Ісаєв

Гончар О. Уважному читачеві – на роздум : [автор про себе і автобіографічний твір «Людина і зброя»] / О. Гончар // Чим живемо. На шляхах до українського відродження / О. Гончар. – К., 1991. – С. 299–303.

Довженко О. Національний характер у романі О. Гончара «Людина і зброя» / О. Довженко // Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства : збірник наукових статей. – Полтава, 2008. – С. 148–154.

Бакуменко О. З вогню натхненне слово / О. Бакуменко // Культура і життя. – 2007. – 5 верес. – С. 3.

Бронзенко Т. Піднятися на вершину духовності (за романом О. Гончара «Людина і зброя») / Т. Бронзенко // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 4. – С. 31–37.

Гай А. Собор нашої пам'яті: (до 75-річчя героїчної загибелі студбату на Київщині) / А. Гай // Літературна Україна. – 2016. – 4 серп. – С. 6.

Ковальчук О. Образ війни у прозі Олеся Гончара. Роман «Людина і зброя» / О. Ковальчук // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 46–47.

Лебідь Н. Автобіографізм роману О. Гончара «Людина і зброя» / Н. Лебідь // Рідний край. – 2010. – № 2 (23). – С. 215–218.

«ПРАПОРОНОСЦІ»

*Перший твір Гончара «Прапорonosці»,
прочитаний мною після війни, справив на
мене своєю правдою і своєю поетичною інто-
нацією, враження незабутнє.*

Ю. Бондарєв

*... Прочитав Вашу повість «Альпи»...
Не можу пройти мимо... яскравого явища
післявоєнної літератури, першої ластівки з
фронту в українській літературі.*

П. Вершигора, 1946

...роман реабілітаційний.

31.10.1989, «Щоденники»

Гончар О. Письменницькі роздуми (як писалися «Прапороносці») / О. Гончар // Твори : в 7-и т. / О. Гончар. – К., 1988. – Т. 6. – С. 654–666.

Коваль В. Шляхи прапороносців: роман О. Гончара у себе вдома і в світі : повість-есе / В. Коваль . – К. : Рад. письменник, 1985. – 296 с.: іл.

«Прапороносці» Олеся Гончара і зображення людини на війні: Матеріали творчої конференції. – К. : Дніпро, 1985. – 38 с.

Барабаш С. «Як дарунок долі...» (роман Олеся Гончара «Прапороносці») / С. Барабаш //...І вічна таїна слова: Аналіз великого епічного твору. Посібник для вчителя. – К., 1990. – С. 164–204.

Коваль В. І на весь білий світ / В. Коваль // Література і сучасність. – К., 1984. – Вип. XVII. – С. 112–138.

Олійник Б. Вартість неперехідна... / Б. Олійник // Творчий світ письменника. Літературно-критичні матеріали про творчість українських радянських письменників. – К., 1982. – С. 199–203.

Яновський Ю. «Голубий Дунай» / Ю. Яновський // Творчий світ письменника. Літературно-критичні матеріали про творчість українських радянських письменників. – К., 1982. – С. 193–194.

Данилюк С. Письменницьке слово про «Прапорonoсців» / С. Данилюк // Культура і життя. – 2017. – 21 квіт. – С. 8.

Чікалін В. Хто вони, прототипи героїв «Прапорonoсців» / В. Чікалін // Урядовий кур'єр. – 2004. – 31 груд. – С. 8.

Шевельов Ю. «Голубий Дунай» / Ю. Шевельов // Українська мова та література. – 2004. – № 16. – С. 7–9.

«СОБОР»

Книга вічна. Вона богонатхненна.

26.01.1971, «Щоденники»

*Щойно прочитав «Собор». Орлиний,
соколиний твір Ви написали, роман-набат!
З листа Григора Тютюнника*

*«Собор» відіграв знакове місце в суспільстві,
що розкладалося. «Собор» Гончара наблизив
народ до власної душі.*

В. Югов

*«Собор» зачіпає найважливіші проблеми
моралі і моральності, правди і лжі,
чесності і пристосуванства, нарешті
екології і ставлення до історії, до тих
матеріальних і духовних цінностей,
які надбало людство.*

С. Баруздин

Бернадська Н. Собор як символ духовної краси людини (за однойменним романом О. Гончара) / Н. Бернадська // Українська література / Н. Бернадська. – К., 1995. – С. 115–117.

Коваль В. К. «Собор» і навколо собору / В. К. Коваль //

Серце моє в колючому дроті : есе. Спогади. Документи. – К., 2005. – С. 7–278.

Коваль В. «Собор» і навколо собору / В. Коваль. – К.: Молодь, 1989. – 272 с.

Наєнко М. Незнищеність «Собору» / М. Наєнко // Одержимість: Критичні розвідки, портрети, відгуки. – К., 1990. – С. 103–112.

Проблеми духовного буття нації в романі О. Гончара «Собор» // Твір з української мови та літератури: посібник для старшокласників та абітурієнтів. – К., 1996. – С. 102–107.

Рябчук М. Риштування довкола «Собору» / М. Рябчук // Слово про Олеся Гончара. – К., 1988. – С. 533–540.

Сверстюк Є. Собор у риштованні : [розділи з твору, критика, образи] / Є. Сверстюк // Українське слово. Хрестоматія з української літератури та літературної критики ХХ ст.: в 3-х кн. – К., 1994. – Кн. 1. – С. 50–67.

* * * * *

Білокінь С. Собори душ наших / С. Білокінь // Слово Просвіти. – 2014. – Ч. 42 (жовт.). – С. 12–13.

Буга К. Роман «Собор» Олеся Гончара. Урок 1. Собор як символ духовної краси людини. Представники старшого покоління в романі. Урок 2. Молоді трудівники міста і села / К. Буга // Українська мова та література. – 2008. – Ч. 3–4 (січ.). – С. 3–7.

Гаврильченко Н. Р. «Собор»: зв'язок історичного минулого із сучасністю / Н. Р. Гаврильченко // Все для вчителя. – 2009. – № 23–24. – С. 109–111.

Гриценко В. Роздуми про антигероя роману Олеся Гончара «Собор» / В. Гриценко // Дивослово. – 1998. – № 5. – С. 18–20.

Дворкін С. Проблема людської душі та совісті в романі О. Гончара «Собор» / С. Дворкін // Українська мова та література. – 1997. – № 5. – С. 3.

Динец П. Олеся Гончару за «Собор» пропонували застрелитися / П. Динец // Комсомольська правда. – 2013. – 3 апр. – С. 19.

Загарук О. Храм і соціум у романах О. Гончара «Собор» та П. Загребельного «Диво». (Урок-семінар) / О. Загарук // Українська мова та література в школі. – 2006. – № 4. – С. 25–30.

Кордонська А. В. Собор – символ духовної людини в однойменному романі О. Гончара / А. В. Кордонська // Вивчаємо укр. мову та літературу. – 2017. – № 13–14. – С. 48–55.

Корчак К. Собор як символ духовної краси людей. За романом О. Гончара «Собор» / К. Корчак // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 4. – С. 117–118.

Кудрявцев М. Вивчаємо роман О. Гончара «Собор» / М. Кудрявцев // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 2. – С. 10–17.

Мануйкін О. Не замулити джерела духовності (роман О. Гончара «Собор» у 11-му класі) / О. Мануйкін // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – № 5. – С. 2–4.

Пашенко В. Розгром «Собору» О. Гончара: передісторія конфлікту / В. Пашенко // Рідний край. – 2007. – № 1(16). – С. 104–110.

Пашенко В. Руйнівники і будівничі: державна церковна політика через призму роману О. Гончара «Собор» / В. Пашенко // Рідний край. – 2005. – № 2 (13). – С. 145–152.

Пашенко В. Проблема руйнації церкви в романі «Собор» Олеся Гончара / В. Пашенко // Рідний край. – 2005. – № 1 (12). – С. 121–131.

Пінчук С. Кінець операції «Собор» / С. Пінчук // Літературна Україна. – 2011. – 31 берез. – С. 6–7.

Сагайдак Т. Руйнація свідомості в романі Олеся Гончара «Собор» / Т. Сагайдак // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 8. – С. 46–48.

Серих С. Урок на тему «Актуальні проблеми сього-

дення в романі О.Гончара «Собор» / С. Серих // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2004. – № 14. – С. 16–18.

Сівер Л. Краса і таємниця соборів: за романами В. Гюго і О. Гончара / Л. Сівер // Зарубіжна література. – 2010. – № 21–24. – С. 79–83.

Ювілей, якого не забули : [стенограма диспуту за романом «Собор» у Запорізькому педінституті 1968 р.] // Молодь України. – 2003. – 6 трав. – С. 4.

«ТВОЯ ЗОРЯ»

*Сьогодні по програмі «Время» передали,
що «Зоря» – в числі увінчаних лаврами!
Перемогу здобуто – наперекір усьому,
в т.ч. й анонімникам. І це перемога всієї
літератури... Оце вона, мить щастя!*

04.11.1982 «Щоденник»

*«Твоя зоря» дуже особиста книга.
Не можу сказати, що автобіографічна,
але в неї увійшли дороги для мене речі, я
сказав би, заповітні...*

О. Гончар

*Здоровим, віщим прозиранням у майбутнє
є його роман «Твоя зоря» – улюблене, вер-
шинне творіння Гончаревого генія.*

Н. Нікуліна

Гаврилов О. Енергія доброти : [в т.ч. про головних героїв твору О. Гончара «Твоя зоря»] / О. Гаврилов // Совість покоління : художньо-публіцистичні роздуми. – К., 1983. – С. 187–207.

Гуменна В. Історизм у романі «Твоя зоря» / В. Гуменна // Феномен О. Гончара в духовному просторі українства : зб. наукових праць. – Полтава, 2008. – С. 133–139.

Малиновська М. Світло рідної зорі / М. Малиновська // Слово про Олеся Гончара. – К., 1988, – С. 425–431.

Наєнко М. К. Сьогодні як пам'ять історії / М. К. Наєнко // П'ятиліття українського роману : літературно-критичний нарис. – К., 1985. – С. 24–28.

Зобенко М. Національне в романі «Твоя зоря» / М. Зобенко // Слово і час. – 1998. – № 4–5. – С. 12–15.

Оренчак О. Роман О. Гончара «Твоя зоря»: поетика психологізму / О. Оренчак // Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства : зб. наук. статей. – Полтава, 2013. – С. 241–249.

Яровий О. Сяйво українського серця («Твоя зоря» Олеся Гончара: перспективи розуміння / О. Яровий // Літературна Україна. – 2008. – 24 січ. – С. 7.

«ТРОНКА»

*Давно я не читав в українській літературі
такого справжнього твору. Скільки в ньому
сонця, поезії, радості і радощів життя!*

П. Козланюк

*«Тронка» посідає особливе місце, сказати
б можна, віхове місце в українській
літературі, як річ оригінальна,
новаторська не тільки за своїм змістом.*

Д. Павличко

*Яким світлим, яким багатонадійним і
радіним душа моя бриніла, коли я «Тронку»
перечитував.*

П. Тичина

Городнюк Н. «Тронка» Олеся Гончара як пасторальна утопія / Н. Городнюк // Українська мова та література. – 2001. – Ч. 17. – С. 5.

Лупан А. Тронка – таланга / А. Лупан // Творчий світ письменника. Літературно-критичні матеріали про творчість українських радянських письменників. – К., 1982. – С. 211–212.

«ЩОДЕННИКИ»

*Щирість, відкритість душі, сердечність,
доброта, любов – це те, що зімітувати
неможливо. Повертаючись до
щоденників О. Гончара, незмінно ловлю
себе на думці, що вірю авторові...*

П. Сорока

*Якби ж то було більше тих,
які читали щоденники О. Гончара,
ніж тих, котрим не до нього.*

В. Пена

Баришенко Л. «Дякую Богові, що дав мені народитися українцем...»: презентація «Щоденників» О. Т. Гончара. Колективний проект / Л. Баришенко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2007. – № 34 (груд.). – С. 28–36.

Бурбан В. «Книга Буття» українського письменника ХХ століття. «Щоденники» Олеся Гончара / В. Бурбан // Дзеркало тижня. – 2005. – 16 лип. – С. 16.

Возна М. Захист історичних пам'яток України, як одна зі складових духовного захисту нації у щоденниках та публіцистиці Олеся Гончара / М. Возна // Пам'ять століть. – 2007. – № 1. – С. 97–106.

Галич В. «Не в силі нічого забути, зректись». Щоденники Олеся Гончара воєнних літ / В. Галич // Вітчизна. – 2003. – № 7–8. – С. 143–150.

Гоян Я. «Дякую Богові, що дав мені народитися укра-

їнцем» : [Про «Щоденники»] / Я. Гоян // Слово Просвіти. – 2005. – Ч. 25 (черв.) – С. 11-12; Дивосвіт. – 2005. – № 3. – С. 11-12.

Кирилюк В. Свято живого слова Олеся Гончара: Незабутні / В.Кирилюк // Літературна Україна. – 2005. – 31 берез. – С. 1,7.

Мороз В. Голос епохи Олеся Гончара / В. Мороз // Освіта. – 2005. – 16-23 листоп. – С. 2.

Тараскевич П. Голос душі і серця. «Щоденник» О. Гончара / П. Тараскевич // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2005. – № 30 (жовт.) – С. 2-6.

Сорока П. Мудрість доброти. Нотатки на берегах щоденника Олеся Гончара / П. Сорока // Слово Просвіти. – 2004. – Ч. 26. – С. 9-10.

СЦЕНАРІЇ ЗА ТВОРЧІСТЮ

Гащук Р. Собор душі Олеся Гончара (Літературно-музична композиція, присвячена О. Гончару) / Р. Гащук // Дивослово. – 2000. – № 4. – С. 51-55.

Загарук О. Храм і соціум у романах О. Гончара «Собор» та П. Загребельного «Диво» : (Урок-семінар) / О. Загарук // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 4. – С. 25-30.

Хаустова С. Навчально-виховний захід: «Архітектура в романі Олеся Гончара «Собор» (11клас) / С. Хаустова // Українська література : навчально-методичний посібник. – Харків, 2007. – С. 83-89.

«Подвигу народному не померкнути повік»: сценарій композиції за творчістю О. Гончара // Народна армія. – 2010. – 10 груд. – (вкладка).

Росада К. Урок-диспут «Ти на землі – людина» (за романом Олеся Гончара «Собор») / К. Росада // Освіта. – 1999. – № 19-20. – С. 6.

Рубан Л. Будівничий соборів наших душ: учнівська

конференція, присвячена 90-річчю письменника / Л. Рубан // Дивослово. – 2008. – № 4. – С. 21–28.

Сергійчук З. «Олеся Гончар – письменник нашої доби». Читацька конференція / З. Сергійчук // Позакласний час. – 1998. – № 20. – С. 13–14.

Синьоока Г. Роман О. Гончара «Собор»: інсценізація уривків на уроці / Г. Синьоока // Всесвіт. література та культура в навчальних закладах України. – 2007. – № 1. – С. 31–34; Укр. література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 6. – С. 34–37.

Собор душі Олеся Гончара // Свою Україну любіть... : літературно-музичні сценарії для шкіл. – Полтава, 2005. – С. 74–81.

Фурсова Л. «Мене війна веде все далі»: літературна композиція за фронтовими поезіями Олеся Гончара / Л. Фурсова // Українська література в загальноосвітній школі. – 2007. – № 5. – С. 54–56.

* * * * *

«Олеся Гончар»: кросворд // Освіта. – 1999. – № 39. – С. 3; 1998. – № 20–22 – С. 31; 1997. – № 23–24. – С. 15.

«Олеся Гончар»: літературний кросворд // Українська мова та література. – 1998. – № 15 (квіт.). – С. 8.

В'юн А. Кросворд «Олеся Гончар» / А. В'юн // Освіта України. – 2003. – 8 квіт. – С. 8.

УРИВКИ З ВІРШІВ, ВИСЛОВИ ПРО О. ГОНЧАРА

*Чарівник із полтавських земель,
З піднебесся людського огрому.
В тихім голосі, в слові твердому, –
Золотіло, мов родимка, – «ель».*

В. Забаштанський

Незрадженого слова і себе
Являє він стійку, відважну силу,
Узорюється в Україну милу,
У золотаву синь її небес.

В. Кочевський

Немає Майстра. Храм його стоїть
Там волі дух, там дихає блакить,
Там сонце – на калинові мости.
До нього нам – іти ще та іти..

В. Мирний

Як Вас любили всі, Олесю!
Здається, навіть вороги...
Бо Ви були як чисте плесо
Серед болотної нудьги.
Нехай покриють незабудки
Останній шлях, останню путь.
Щоб Ваші всі слова-набутки
Лишились нам на незабудь...

О. Білаш

На толоку давно зійтись пора, –
Він кличе нас, як правда, яснолиций, –
З каміння розбрату не збудувать світлицю...
О, як нам зараз треба Гончара!

В. Кочевський

Буде він Собором височіти
На далекі і близькі світи,
І нова Вкраїна свіжі квіти
Не забуде сину принести.

П. Ротач

Нам лишилась
гнучким незаламаным скрепом,
Ваша совість – народна,
безсмертна, жива.

М. Костенко

«Олесь Гончар як письменник має далекоглядне око, непомильний слух і високо патріотичне серце».

П. Тичина, 1947 р.

«... Його новели – такі ж самі сильні, як і його більші речі...»

П. Тичина, 1947 р.

«Я хочу, щоб Ви знали, яка радість обгортає мене, коли мені довелося жити у той час, як живе на світі Олесь Гончар...»

О. Вишня (з листа, 11.07.1947 р.)

«Олесь Гончар. Справжній талант, чи втримається? Гадаю, що втримається і дасть для літератури багато хорошого. Він, безперечно, для літератури. Не спекулянт!»

О. Вишня

«... на небосхилі нашої літератури зійшла нова яскрава зоря, і це була Гончарова зоря»

П. Загребельний

«Письменник Олесь Гончар своєю творчістю, всією діяльністю зробив дуже багато для України. Стало це можливим завдяки його синівській любові до України».

В. Дончик

Олеся Гончар

«Мало сказати: Гончар любив Україну.
Він жив нею, боровся за неї – усім життям...»

Р. Лубківський

«Україна – ось ідеал Олеся Гончара! Світло
любві цього вічного ідеалу струменить із
слова письменника через усе його життя».

Я. Гоян

«Не одне покоління молодих українців
училося на його [Гончарових] емоційно
наснажених книжках, як треба любити
рідну землю»

М. Наєнко

«Олеся Гончар не намагався обходити го-
стрих кутів, не «пригладжував» подій і не
спрощував правди»

В. Симоненко

«Гончар – художник світла, його дослід-
ник, зображувач і поет; Музично течуть
хвилі Гончарової прози».

М. Бажан

«... Життя Олеся було, я б сказала, драма-
тично-трагічне, стражденне життя
людини, яка так багато всього зазнала в
житті і так багато завжди брала на себе»

В. Гончар

«Зоря Олеся Гончара яснітиме нам,
допоки віку».

Ю. Мушкетик

«Мова Олесь Гончара нагадує мені ту поліфонію літа, ту щедрість теплового серця, його дозрілість і силу... Він весь належить мові, її красі і непоступливості, її ранковій чистоті і джерельній дзвінкості... в мові письменника все поєднується в дивному суголоссі, все грає і бринить, все вібрує і тривожить».

I. Драч

«Олесь Гончар – один із тих українських письменників ХХ століття, творчість яких можна й треба прочитувати в контексті світових літературних досягнень та ідеологічних поєдинків»

Д. Павличко

«Великі письменники завжди були мостами між минулим і майбутнім. Гончар бере в них те, що спрямовано в майбутнє. Бере охоче й сумлінно. І сам продовжується в майбуття».

П. Загребельний

«Олесь Гончар – письменник, якого люблять іноді, здається, за саме звучання його імені».

П. Загребельний

«Оповідання Олесь Гончара наділені... неповторним звучанням, і воно вчувається нам, як у фразі, як у композиції епізодів, як в побудові сюжету, так і в самих долях героїв, у їхніх вчинках».

Є. Гуцало

«Поезії Олесь Гончара написані в кращих традиціях неокласиків. Вони, на мою думку, мають дотичність до «неокласичного» своїм інтелектуальним рівнем, умінням неокласиків схопити емоційно-настровеу сторону життя».

В.Осадчий

«... Специфічна «оптика» бачення ним світу: він скоріше зверне увагу на добрі, приязні, сонячні аспекти життя своїх героїв, ніж на темні, жорстокі його прояви...»

Ф. Неуважний

«У переломні катарсисні моменти в житті суспільства... на передній план виступає (природно, що за обов'язкової умови – наявність таланту) сама особистість письменника, його суто людські якості: принциповість, громадянська мужність, моральна чистоплотність і в справах громадських, і в побуті, абсолютне неприйняття конформізму, чіткість ідейної позиції, чесність у поводженні з фактами історичними і фактами сьогодення. Саме такими якостями повною мірою володіє Олесь Терентійович Гончар».

Б. Олійник

«Тому, хто із вогню приніс
натхненне слово

і образи живі, освячені огнем...»

Дарчий напис В. Сосюри

«Творча палітра Олесь Гончара дуже яскрава, різнобарвна, в кожному новому творі відкривається величезне багатство його художнього обдарування».

І. Шамякін

«Олесь Гончару не треба було вживатися в образи своїх героїв, він просто жив з ними, жив у них, а вони жили в ньому».

Б. Олійник

«...Читаю... і вникаю серцем у вічну пісню Вашої землі, таку поетичну, манливу своєю музикою»

К. Федін

«Для Гончара народ – найвище мірило, незмінне захоплення його душі, і кожне явище життя він намагався розглядати мовби очима народу».

Л. Талалай

«Ми з нашою деформованою ментальністю не доросли до сприйняття тих істин, які глибинно розкривав у нас самих – українцях – Олесь Гончар...».

М. Зобенко

«... [Гончар] всюди свій, в кожному регіоні, в кожному закутку української землі».

Р. Лубківський

«Гончар дуже добра людина, дуже приємна і задушевна».

Л. Леонов

Увічнення пам'яті Олеся Гончара

Затверджено нове Положення про премію імені Олеся Гончара // Літературна Україна. – 2017. – 27 лип. – С. 2.

Україна. Кабінет Міністрів. Про заснування літературної премії імені Олеся Гончара // Літературна Україна. – 1998. – 6 січ. – С. 1.

Пасемко І. У гостях у велета української літератури О. Гончара : [у Полтаві відбулася Всеукр. наук. конф. «Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства»] / І. Пасемко // Рідний край. – 2008. – № 2. – С. 209–213.

Білик Г. Усі дороги ведуть до Олеся Гончара: [II Всеукр. наук. конф. «Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства»] / Г. Білик // Зоря Полтавщини. – 2013. – 12 квіт. – С. 3.

Бондаренко С. Рік Гончара, вік Гончара... / С. Бондаренко // Літературна Україна. – 2013. – 11 квіт. – С. 2.

Вручено премію імені Олеся Гончара // Літературна Україна. – 2004. – 29 лип. – С. 2.

Українська Рада Миру започаткувала премію ім. О. Гончара

Собори душ своїх бережить... : зб. творів молодих літераторів Полтавщини. – Полтава : «Полтава», 2007. – 156 с.

Тарасюк Г. Німецькі уроки з української літератури / Г. Тарасюк // Урядовий кур'єр. – 2007. – 31 серп. – С. 8–9.

Про історію заснування Міжнародної премії ім. О. Гончара та її лауреатів за 10 років.

Тарасюк Г. Під зорею Гончара : [Про кн. «О. Гончар: прагнїть задумів глибоких», до якої увійшли твори лауреатів Міжнар. україно-німецької премії ім. О. Гончара] / Г. Тарасюк // Літературна Україна. – 2007. – 1 листоп. – С. 2.

Гнатюк Н. Ім'я високе, світле: вручення Міжнародної україно-німецької літературної премії імені Олеся Гончара за 2006 рік / Н. Гнатюк // Урядовий кур'єр. – 2006. – 8 квіт. – С. 16.

Міжнародна премія знайшла лауреатів // Голос України. – 1999. – 3 квіт. – С. 3.

Бондар Л. «Прапорonoсці», «Тронка», «Собор» / Л. Бондар // Літературна Україна. – 2002. – 28 берез. – С. 4.

Вийшов 2-томник «Людина світу, син Дніпра», де йдеться про життя О. Гончара та в світлі нового дня розглядаються його твори.

Іменем Олеся Гончара назвали миколаївські корабели судно типу «ріка-море» // Урядовий кур'єр. – 2006. – 4 трав. – С. 1.

Переможці конкурсу імені Олеся Гончара // Літературна Україна. – 2000. – 11 трав. – С. 5.

Конкурс заснований дніпропетровським літературно-мистецьким журналом «Бористен».

Клименко Н. Гончаровими стежками мудрості й добра : [про «Зелене свято Гончарового дитинства» у с. Суха Кобеляцького р-ну] / Н. Клименко // Зоря Полтавщини. – 2012. – 13 черв. – С. 3.

Крикуненко В. Автографи Олеся Гончара в Москві : [ексклюзивна виставка «Автографи»] / В. Крикуненко // Літературна Україна. – 2013. – 18 квіт. – С. 3.

Цибенко М. Імені Олеся Гончара / М. Цибенко // Літературна Україна. – 1998. – 26 берез. – С. 4.

Науково-дослідній лабораторії фольклору, нар. говорів та літератури Придніпровського регіону Дніпропетровського державного університету присвоєне звання Майстра.

Чікалін В. Нащадки прапорonoсців. Воїни уславленої 72-ї механізованої дивізії висловили побажання присвоїти ім'я Олеся Гончара частині, в якій він воював і увічнив подвиги своїх однополчан у романі-трилогії «Прапорonoсці» / В. Чікалін // Урядовий кур'єр. – 2000. – 12 груд. – С. 9.

Фонду імені Олеся Гончара – 10 років // Пам'ятки України: історія та культура. – 2006. – № 3. – С. 3 – (обкл.)

Створено Всеукраїнський фонд відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини ім. Олеся Гончара.

МУЗЕЇ. ПАМ'ЯТНИКИ О. ГОНЧАРУ

Хата, де виростав Олесь Гончар (до 90-річчя від дня народження). Путівник / упорядник Т. Бондаревська. – Полтава: Полтавський літератор, 2008. – 72 с.

Білоцерківець Н. Боронитель духовності: [відкриття пам'ятника у Києві] / Н. Білоцерківець // Українська культура. – 2001. – № 8. – Обкл.

Олесь Гончар повернувся // Жінка. – 2001. – № 8. – С 3.
Фотоінформація про пам'ятник письменникові у Києві.

Бондаревська Т. «...І нова Вкраїна свіжі квіти не забуде сину принести» / Т. Бондаревська // Зоря Полтавщини. – 2007. – 9 листоп. – С. 3.

У м. Дзержинську Дніпропетровської обл. у місцевій школі відкрито музей О. Гончара.

Віценья Л. Соборний дзвін над Україною / Л. Віценья // Зоря Полтавщини. – 2003. – 2 квіт. – С. 3.

Вшанування пам'яті письменника у державному літературно-меморіальному музеї-садибі О. Гончара.

Гончар В. Повернення до своєї хати / В. Гончар // Українська газета. – 2000. – 21 груд. – С. 5.

Квітка О. Авторіві «Собору» : [відкрито меморіальну дошку на мурі Михайлівського Золотоверхого монастиря] / О. Квітка // Літературна Україна. – 2011. – 26 трав. – С. 16.

Рижков В. Будинок у Ломівці пам'ятає «Прапороносців». Поки «верхи» відзначають ювілей Щербицького, «низи» створюють народний музей Гончара / В. Рижков // День. – 2003. – 19 лют. – С. 5.

Рубан Л. Музей Олеся Гончара як важливий складник системи навчально-виховної роботи в школі [м. Київ] / Л. Рубан // Рідний край. – 2014. – № 1 (28). – С. 136–138.

ХУДОЖНІ ТВОРИ, ПРИСВЯЧЕНІ О. ГОНЧАРУ

Батюк В. О. Т. : [вірш-присвята] / В. Батюк // Київ. – 1998. – № 3–4. – С. 3–4.

Білаш О. О. Гончару : [вірш] / О. Білаш // Вінок пам'яті Олесь Гончара : спогади. Хроніка. – К., 1997. – С. 451.

Дзюбенко Н. Олесеві Гончару : [вірш] / Н. Дзюбенко // Літературна Україна. – 2003. – 24 квіт. – С. 2.

Драч І. Балада про усмішку (Олесю Гончару) : [вірш] / І. Драч // Вибрані твори : в 2-х т. / І. Драч. – К., 1986. – Т. 1. Поезії. – С. 303–304.

Забаштанський В. Собор : [вірш] / В. Забаштанський // І все-таки стою! : поезії. Переклади / В. Забаштанський. – К., 2009. – С. 281.

Заєць В. Щоденники О. Гончара : [вірш] / В. Заєць // Культура і життя. – 2005. – 24 серп. – С. 6.

Кононенко П. Голоси в пустелі : драматична поема / П. Кононенко // Українознавство. – 2010. – № 3. – С. 275–277.

Костенко М. Олесеві Гончару – з полтавських доріг : [вірш] / М. Костенко // Зоря Полтавщини. – 1998. – 13 трав. – С. 3.

Лупій О. Повернення Олесь Гончара (на відкриття пам'ятника письменнику у Києві) : [вірш] / О. Лупій // Літературна Україна. – 2001. – 31 трав. – С. 1.

Любивий М. Хата Гончара : [Вірш] / М. Любивий // Протуберанці серця : поезія, публіцистика / М. Любивий. – Полтава, 2009. – С. 107.

Павличко Д. Уся моя печаль, і ніжність, і тривога : [поезія] / Д. Павличко // Слово Просвіти. – 2003. – Ч. 50. – С. 10.

Петрук-Попик Г. Собор Олесь Гончара : [вірш] / Г. Петрук-Попик // Літературна Україна. – 2002. – 22 серп. – С. 6.

Піка К. Співці : [вірш] / К. Піка // Дзвін. – 2003. – № 9. – С. 158.

Редчиць І. Собор свободи : [вірш-присвята] О. Т. Гончару / І. Редчиць // Літературна Україна. – 2008. – 22 трав. – С. 2.

Ротач П. Золотокриле слово Гончара : [вірш] / П. Ротач // Полтавська Думка. – 1995. – 21 лип. – С. 2; Вінок пам'яті Олеся Гончара : спогади. Хроніка. – К., 1997. – С. 235.

Сизоненко О. «Слов'янські танці» Дворжака : новела / О. Сизоненко // Жінка. – 1999. – № 5. – С. 14–15, 28.

Цюпа І. Лицарі духу : [вірш] / І. Цюпа // Україна. – 2000. – № 6. – С. 43.

Чабаненко В. Ватаг-рятівник (О. Т. Гончару) : [вірш] / В. Чабаненко // Літературна Україна. – 2001. – 20 груд. – С. 7.

Чемерис В. В зоні Змієносця : роман-придибенція / В. Чемерис // Вітчизна. – 2004. – № 3–4. – С. 14–69.

*Я сам [Гончар]
продовжується в майбуття...*

(Біобібліографічний дайджест-показчик, 2015)

**МІЖНАРОДНА НЕДЕРЖАВНА УКРАЇНСЬКО-
НІМЕЦЬКА ЛІТЕРАТУРНА ПРЕМІЯ ім. ОЛЕСЯ ГОНЧАРА**

Надійшла.... річ – пам'ять народу.

О. Гончар

Міжнародна недержавна українсько-німецька літературна премія ім. Олеся Гончара заснована в 1997 році великими шанувальниками творчості письменника з м. Ессен (Німеччина): письменницею Тетяною Куштевською, меценатом, громадським діячем і бізнесменом Дітером Карренбергом та Національною спілкою письменників України на підтримку літературної молоді України та пошанування О. Гончара у світі. Ідея належить нашій землячці Тетяні Куштевській, в інтерв'ю якій 1995 року для газети «Нойес Дойчланд» Олеся Гончар із великою любов'ю та тривогою говорив про майбутнє української літератури і молодих авторів, про допомогумолодим талантам. Тетяна Куштевська згадує: «Це нас так схвилювало, що й вирішили встановити щорічну премію для тих, хто триматиме прапор Гончара».

За роки існування премії її лауреатами стали понад 80

талановитих юних обдарувань: поети, прозаїки, критики, публіцисти. Багато з них уже є авторами кількох книжок, членами Національної спілки письменників України. До десятиріччя заснування премії вийшла книга-збірка молодих письменників-лауреатів «Прагніть задумів глибоких». Також студенти-україністи Лейпцігського університету переклали німецькою деякі твори авторів збірки.

Незмінно від самого початку українсько-німецькою премією опікується дружина Олеся Гончара – Валентина Данилівна. У журі, окрім неї, уже тривалий час альтруїстично працюють Петро Перебийніс, Іван Драч та Галина-Тарасюк.

Міжнародна недержавна українсько-німецька літературна премія імені Олеся Гончара вручається за найкращий твір молодого автора. На конкурс приймаються як вже друковані, так і ще неоприлюднені твори україномовних авторів віком до 30 років, які живуть в Україні та за її межами. Переможців конкурсу журі визначає у п'яти номінаціях: проза – роман або повість; цикл оповідань; поезія; літературознавча праця, присвячена творчості Олеся Гончара; публіцистика. Висунення номінантів на присудження відбувається до 15 лютого, присудження – до 15 березня.

Урочисте вручення нагород переможцям конкурсу традиційно відбувається 3 квітня – в день народження Олеся Гончара, славного сина нашого народу, який став оберегом всього українства, в Спілці письменників. Такий захід – найкраще святкування дня народження письменника. Доки живуть ідеї Майстра – живе його ім'я. Так ми піднімаємо його прапор, бо це наш оберіг.

ПОЛТАВЦІ – ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЇ 2001–2014 рр.

2001 рік

Мищенко Олександр Михайлович

*Література – це двері, відчинені в
чужі душі, що ведуть до інших народів.*

А. Моруа

Премію отримав за цикл оповідань «Попереду хвилі».

Мищенко Олександр Михайлович – український письменник, поет, прозаїк, журналіст народився 18 січня 1971 р. в м. Лубни Полтавської області. Член Полтавської спілки літераторів з 1996 року, Національної спілки журналістів України з 2003 року та Національної спілки письменників України з 2004 року.

Закінчив Полтавський обласний вечірній університет журналістики (1999). Працівник літературно-мистецької газети «Акорд» (1995–1998), позаштатний кореспондент обласної газети «Молодіжна газета» (м. Пирятин), з 1996 до 1998 року – засновник і видавець першого в Лубнах літературного журналу «Дюжина», з 2003 – кореспондент, згодом редактор відділу сільського життя міськрайонної громадсько-політичної газети «Лубенщина». Також із 2003 року очолює літературне об'єднання імені Олеся Донченка в м. Лубни. На громадських засадах редагує і видає обласну літературну газету літоб'єднання ім. О. Донченка «Ліра».

Друкувався в журналах «Дзвін» (Львів), «Бахмутський шлях» (Луганськ), «Січеслав» (Дніпропетровськ), «Соборність» (Ізраїль), «Рідний край» (Полтава), «Український детектив», «Бористен», газетах «Літературна Україна», «Літературна Полтавщина», «Лубенщина», «Вісник», «Молодіжна газета», журналах для дітей «Журавлик», часописі

української діаспори в Австралії «Прозріння», а також у колективних збірниках «Посульська муза» (Лубни, 1998) та «Сонячні перевесла» (Лубни, 2003), «Відлуння Василевого Різдва» (Полтава, 2004), «Біла альтанка» (Полтава, 2007), «Дзвінке перо Посулля» (Лубни, 2008), «Сяйво рідного слова» (Лубни, 2009), антології літераторів Полтавщини «Калинове гроно» (Полтава, 2004 та 2010), «Лубенський ужинок» (Миргород, 2013).

Автор книг:

поезія:

- «Екологія душі» (Лубни, 1996);
- «Мальва Розпашна» : інтимна лірика (Полтава, 2005);
- «Полудень» (Лубни, 2011);

проза:

- «Жінка з планети Гріх» (Лубни, 1997);
- «Попереду хвилі» (Київ, 2002);
- «Картопляний жук» (Лубни, 2003);
- «Узбіччя» (Лубни, 2009);

книги для дітей:

- «Трояндовий витязь» (Полтава, 2007);
- «Літні пригоди Богданчика», «Коць-Василашка у Веселашках» (Миргород, 2010);
- «Літні пригоди Богданчика» (повість) (Лубни, 2012);
- «Новые приключения Айболита» (казка за мотивами творчості Корнія Чуковського) (Лубни, 2012);
- «Стеариновий хлопчик» : фантастична повість (Миргород, 2012).
- Автор слів «Гімну Лубенщини».

Лауреат конкурсів:

- Міжнародний конкурс найкращих творів молодих українських літераторів «Гранослов» (2000);
- Всеукраїнський конкурс сучасної новели ім. Валер'яна Підмогильного (III премія, 2006).

Лауреат премій:

- Міжнародна українсько-німецька літературна премія ім. О. Гончара (2001);
- Всеукраїнська літературна премія імені Олександра Олеся (2006);
- премія Полтавської обласної організації НСЖУ імені Григорія Яценка (2010).

2004 рік

Зелік Оксана Андріївна

Отримала премію в номінації «Літературознавство» за літературознавчу працю «Літературознавчі студії Олеся Гончара».

Зелік Оксана Андріївна народилася 11 вересня 1977 року в с. Нестеренки Полтавського району Полтавської області. В 1994 році закінчила Рунівщинську середню школу, потім – Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (1994–2000). Спеціальність «Педагогіка і методика середньої освіти, українська мова і література». Здобула кваліфікацію «Магістр педагогічної освіти, викладач української мови і літератури».

У 2000–2003 рр. працювала учителем української мови та літератури СШ № 17 м. Полтави, 2003 р. – асистентом кафедри української літератури Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Із 2010 р. – асистент, старший викладач кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

З 2006 р. по 2009 р. навчалася в аспірантурі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова на кафедрі української літератури.

Автор понад 20 наукових статей з історії літератури,

літературної критики, історії журналістики, опублікованих у наукових журналах і збірниках наукових праць. Брала участь у роботі понад 20 наукових конференцій та семінарів в Україні та Польщі.

2012 рік

Єщенко Марина

*Публіцистика починається там,
де є думка.*

А. Аграновський

Отримала премію за збірку публіцистичних портретів «Життямоє!»

Марина Єщенко писала про себе: «У минулому – мрійниця, сьогодні – оптимістка в масштабах всесвітнього потоку, в майбутньому – нобелівський лауреат у галузі миру. Має два дипломи, які нібито підтверджують отримання філологічної освіти. Має купу зіпсованого паперу й ідей для псування ще кількох куп. Теоретично може не писати, але, коли на роботі, сумно береться за старе – пише».

Марина Єщенко народилася 15 березня 1986 року в с. Великий Кобелячок Новосанжарського району Полтавської області.

Закінчила Велико-Кобелячківську загальноосвітню школу із золотою медаллю. Завдяки перемозі у літературному конкурсі «Вчитель – моє покликання», у 2004 році вступила поза конкурсом на факультет української філології НПУ ім. М. П. Драгоманова на спеціальність «Українська мова, література, зарубіжна література та літературний редактор».

У 2008 році вступила в магістратуру Інституту філології КНУ ім. Т. Шевченка на спеціальність «Літературна творчість».

З 2009 року, отримавши дипломи двох університетів, влаштувалася в Наукову бібліотеку ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка бібліотекарем читального залу періодики, де працює донині.

З 2010 року – здобувач кафедри «Теорії літератури, компаративістики і літературної творчості» КНУ ім. Т. Шевченка по спеціальності «Теорія літератури», тема дисертації «Поетика абсурду в сучасній новелістиці». По темі опубліковано 4 статті і 2 перебувають у друці.

До 2014 року поезії й проза опубліковані приблизно у 40 журналах і альманахах, 20 газетах районного, обласного і всеукраїнського значення. Брала участь у двох частинах літературно-мистецького проекту «Щоденник». Є членом літстудії «Перехрестя» при НСПУ і літературного клубу «Маруся» при НПУ імені М. П. Драгоманова

У 2011 році брала участь у Літній літературній школі у Карпатах.

Протягом останніх років виступала на фестивалях «Захід» (Львівська обл., 2010), «Країна мрій» (Київ, 2009–2011), «Гогольфест» (Київ, 2013), а також на різних поетичних читаннях у таких містах, як Харків, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Львів, Полтава, Київ, Обухів.

Цього року виконавча Рада при Департаменті суспільних комунікацій КМДА, затвердили список авторів, які перемогли у конкурсі–проекті «Перша книжка автора», серед авторів в прозі переміг рукопис М. Єщенко «Поговори зі мною».

Основними творчими здобутками є перемоги в літературних конкурсах, зокрема:

- Дипломант Всеукраїнського літературного конкурсу «Любіть Україну» (2004) – проза;
- Лауреат конкурсу «Поетичні зорі – 2006» (м. Полтава) – поезія;
- Лауреат конкурсу «Собори душ своїх бережить» (м. Полтава, 2007) – проза;

- Лауреат Всеукраїнського літературного конкурсу «Троянди й виноград» (2008) – поезія;
- Дипломант Всеукраїнського літературного конкурсу ім. Вадима Коваля (м. Чернівці, 2011) – проза;
- Заохочувальна премія видавництва «Смолоскип» (2011) – проза;
- Лауреат конкурсу «Собори душ своїх бережіть» (м. Полтава, 2011) – проза;
- Лауреат Міжнародної українсько-німецької літературної премії ім. Олесь Гончара (2012);
- Заохочувальна премія видавництва «Смолоскип» (2013) – проза.
- Наразі живе і працює в м. Києві.

2013 рік

Сторожівська (Гужва) Світлана

Поезія – це завжди неповторність...

Л. Костенко

Отримала премію у номінації «Дитяча проза» – за збірку поезій «У помасі лелечого крила».

Світлана Сторожівська (Гужва) народилася 10 вересня 1995 року в Полтаві. Свій літературний псевдонім взяла від назви с. Сторожове Чутівського району Полтавської області, де зараз проживає. Закінчила Полтавський обласний ліцей-інтернат для обдарованих дітей із сільської місцевості імені А. С. Макаренка.

Віршує з третього класу. Має поетичний і прозовий доробок, пробує себе у різних жанрах: журналістиці, драматургії, літературознавстві.

Публікується у різних виданнях: в антологіях «Полтавський сміхограй», «Духовна скарбниця Чутівщини», в альманасі чутівських літераторів «Сонячні зажинки», в лу-

бенському часописі «Ліра», в чернігівському «Прилуччина», в газеті МАЛіЖ «Сузір'я-Фест», в газетах «Сільські новини», «Літературна Чутівщина», в журналі «Діє-Слово», газеті «Край».

Її твори звучали на радіостанції «Червона калина» МАЛіЖ та у програмі «Кольоровий світ» Національного радіо.

Світлана Сторожівська – володар премії Ліги Меценатів України за перемогу в конкурсі «Національна ідея і патріотизм» (2009), брала участь у Всеукраїнському поетичному форумі ім. Максима Рильського «Троянди і виноград» (2008), лауреат Всеукраїнського XXV конкурсу-огляду «Нові імена України-2012», IX Міжнародного фестивалю обдарованої юні «Рекітське сузір'я – 2012» в трьох номінаціях, переможець всеукраїнського Творчого марафону Національного радіо програми «Кольоровий світ». Лауреат районного огляду-конкурсу «Веселка-2006» та фестивалю дитячої та юнацької творчості «Крила надії» (2006, 2007 роки).

Неодноразово брала участь в обласному літературному конкурсі імені Олеся Гончара «Собори душ своїх бережіть». У 2010 році здобула третє місце в номінації «Поезія», молодша вікова група, а у 2011 – перше місце в номінації «Поезія» та 2 місце в номінації «Проза», молодша вікова група.

В 2014 році стала дипломанткою літературно-мистецької премії ім. Володимира Малика за збірку поезій «Висі».

2014 рік

Люба Євгенія Леонідівна

Поезія – це прекрасна мудрість.

В. Симоненко

Премію отримала за збірку поезій «Місто паломників».
Поетеса Євгенія Люба народилася 25 червня 1981 року

в с. Горбанівці Полтавського району. У 2003 році закінчила історичний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Друкувалася в газетах «Зоря Полтавщини», «Полтавський вісник», «Коло», «Українській літературній газеті» у журналах «Мистецькі грані», «Склянка часу», «Рідний край», «Березіль», «Золота пектораль», альманахах «Маршрути полтавської поезії», «Нова проза», на мистецько-літературному порталі «Захід-Схід».

Абсолютний переможець VII обласного літературного конкурсу «Собори душ своїх бережить» (Полтава, 2011), присвяченого пам'яті Олеся Гончара.

Учасниця Всеукраїнської наради молодих письменників (Ірпінь, 2011)

Рукопис її дебютної збірки «Зала очікування» в 2011 році ввійшов до десятки кращих, відзначених журі літературної премії видавництва «Смолоскип».

Живе в м. Полтава.

2014

Пушко Олександр Олександрович

*... У душі кожної людини є клапан,
що відкривається тільки поезією.*

М. Некрасов

Отримав премію за збірку поезій «Етіологія тиші».

Олександр Олександрович Пушко – український письменник, поет, прозаїк, журналіст народився 26 жовтня 1992 року в м. Зіньків Полтавської області. З 2010 року – студент ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» (спеціальність «Лікувальна справа»).

Публікувався в альманахах «Рідний край» (Полтава),

«Ірпінські світанки» (Біла Церква), «Острови» (Полтава), журналах «Київ» (Київ), «Діє-Слово», «Склянка Часу Zeitglas» (Канів), «Золота Пектораль» (Чортків), часописі «Соборність» (Ізраїль), «Антології сучасної новелістики та лірики України», газетах «Літературна Україна», «Зоря Полтавщини», «Ліра», «Молодь України» та інших виданнях.

Брав участь та став лауреатом в конкурсі «Кращий відеопоетичний твір».

Член літературної студії «Полтавські джерела», яка діє при обласній організації НСПУ та обласної поетичної вітальні «За обрій» при Полтавському ОЦЕВУМі.

Переможець обласного літературного конкурсу «Собори душ своїх бережить – 2010». Дипломант Малої академії наук України. Учасник кількох Всеукраїнських нарад молодих літераторів (Київ – Ірпінь, 2010 та Київ – Ворзель, 2013).

Лауреат ХІХ Всеукраїнського конкурсу Українського фонду культури «Нові імена України» (Київ, 2010), Загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання» (Одеса, 2010). Відзначений Українським фондом культури медаллю.

Лауреат премій:

- Полтавська обласна премія імені Панаса Мирного (2013);
- Літературно–мистецька премія імені братів Тютюнників (2013);
- Міжнародна літературна премія імені Івана Кошелівця за добірку «Поезії» (2013);
- Лауреат Міжнародної українсько-німецької літературної премії ім. Олесь Гончара (2014).

Автор книги поезій «Завтра» (Полтава: Дивосвіт, 2012).

Живе в м. Полтава.

Наукове видання

*З вінка шани
Олесеві Тончару*

Ретроспективний збірник бібліографічних видань
(2003 – 2018 рр.)

Коректура авторська.
Комп'ютерне верстання – **Кірсєва Л. В.**

Підписано до друку 14.02.2018 р.
Формат паперу 60×84/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 2,8. Тираж 100 пр. Зам. №13518.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».
36011, м. Полтава, вул. В. Міщенко, 2.
Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №4420 від 16.10.2012 р.